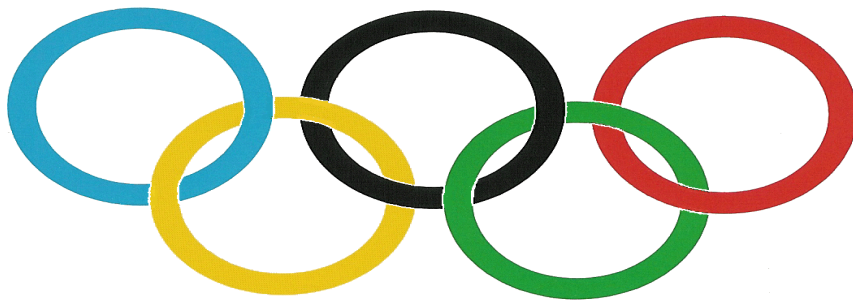

Sport en Politiek

Een kwalitatief onderzoek naar de betekenis die de centrale overheid
geeft aan het Olympisch Plan 2028

Arjan Taaij, Groningen, 2012

W GNER
GROUP
Sport Management Institute

Sport en Politiek

Een kwalitatief onderzoek naar de betekenis die de centrale overheid geeft aan het Olympisch Plan 2028

Groningen, juni 2012

Opleiding: Wagner Group
Sport Management Institute
MBA Sportmanagement

Opdracht: Afstudeerscriptie

Begeleiders: Philip Wagner
Ron van Zonneveld

Auteur: Arjan Taaij
Tweede Willemstraat 25
9725 JG Groningen
a.taaij@pl.hanze.nl

Managementsamenvatting

Het Olympisch Plan 2028, een beschreven ambitie die streeft naar het hoogste, is een symbool voor het “nieuwe” Nederland, dat een grote maatschappelijke betekenis nastreeft. Diverse actoren hebben zich gecommitteerd aan het Olympisch Plan waaronder verschillende departementen van de centrale overheid, het departement, een ambtelijk orgaan, dat politieke beslissingen dient te volgen. In deze thesis wordt nagegaan welke betekenis de centrale overheid geeft aan het Olympisch Plan. Er wordt gekeken in dit onderzoek naar hoe de politieke vertegenwoordigers het Olympisch Plan kwalificeren, hoe de relatie tussen sport en politiek zich verhoudt en welke rol de betrokkenen zien weggelegd voor de centrale overheid in de ontwikkeling van het Olympisch Plan 2028.

In dit kwalitatief onderzoek is aan de hand van de organisatieperspectieven van Martin en Frost (1999) te resulteren dat er zowel binnen de subgroepen van politiek leiders als vertegenwoordigers uit de sportwereld op diverse terreinen consensus heerst wat betreft de rol en taak van de centrale overheid. Ook gaat het over grote uitersten ten opzichte van de taakopvatting die de centrale overheid zou moeten vervullen in het Olympisch Plan 2028. Waar het hier gaat om een momentopname met de huidige politieke machtsverhouding kunnen toch wel degelijk enkele conclusies worden getrokken.

Het Olympisch Plan wordt door de centrale overheid ook wel gezien als een vliegwiel voor de ontwikkeling van sport in de samenleving. Aan deze ontwikkeling wil de centrale overheid graag een bijdrage leveren. Maar in de ogen van de overheid dient alle materiële en/of immateriële steun altijd een maatschappelijk effect te hebben. Het Olympisch Plan wordt dan ook gezien als middel en niet als doel om de Olympische Spelen in 2028 naar Nederland te halen. Ook de unieke positie van sport in Nederland maakt het op dit moment moeilijk om een duidelijke definiëring te maken tussen sport en politiek doordat de complexiteit van samenwerking tussen de private sport en de publieke centrale overheid zo groot is.

Zolang er geen politieke filosofie geformuleerd is en sport geen wettelijk karakter heeft zal de relatie tussen sport en politiek ambivalent blijven. De centrale overheid zal het Olympisch Plan prijzen, maar in de praktijk zullen dit loze woorden blijken te zijn. Het Olympisch Plan in de huidige vorm is dan ook ten dode opgeschreven, laat staan dat we als Nederland met de huidige politieke wind de Olympische Spelen in 2028 naar ons land weten te halen.

Voorwoord

Op dit moment participeer ik in het tweede studiejaar van de opleiding MBA sportmanagement. Dit was exact tien maanden geleden mijn openingszin van mijn voorwoord. In tien maanden tijd is er veel veranderd in mijn persoonlijke wereld. Waar het streven naar afronding van mijn SMI opleiding in juli 2011 altijd het doel is geweest, veranderde dit compleet door de voortijdige geboorte van mijn dochtertje Louise. Dat mijn thesis uiteindelijk zolang stil heeft gelegen ligt niet in het feit dat Louise vroegtijdig ter wereld kwam, maar door de diagnose die twee weken na haar geboorte werd gesteld. Een complexe hartafwijking, genaamd tetralogie van Fallot, betekende het voorlopig stilleggen van mijn scriptie. Na vele controles, ziekenhuisbezoeken, opnames en een operatie heb ik sinds april 2012 de ruimte in mijn hoofd terug gevonden om mijn thesis definitief af te maken.

Terugkijken op de studie aan de Wagner Group doe ik met veel plezier en heb er positieve herinneringen aan over gehouden. Waar het eerste jaar met name in het teken stond van het professionaliseren tot sportmanager met de daarbij behorende inhoudelijke thema's, stond in het tweede studiejaar met name het wetenschappelijk onderzoek centraal. Mijn studie dien ik dan ook af te ronden met een masterthesis, met de daartoe behorende criteria van de wetenschap. Bij mij stonden de woorden; kenniscreatie, nieuwsgierigheid, actualiteit en interesse centraal in de zoektocht naar een onderwerp.

Waar sport sinds mijn kinderjaren al een heel belangrijke rol vervult, zowel actief als passief, is politiek mij pas gaan boeien sinds ik stemgerechtigd ben. Tot de start van mijn studie hadden beide terreinen mijn interesse, echter separaat van elkaar. Mijn studie en de maatschappelijke issues die spelen, hebben mij er toe aangezet om te kijken naar hoe deze terreinen met elkaar verbonden zijn. Dit heeft in mijn eerste studiejaar geleid tot het verdiepingsproces: wat bindt sport en politiek met elkaar? Destijds verdedigde ik in mijn eindgesprek de stelling: "Voor de continuïteit van de sport dient sport een primaire taak te zijn van de overheid." Het inhoudelijk gesprek dat volgde, is voor mij het startpunt geweest voor de verdere verdieping in deze materie. Het schrijven van een thesis biedt mij dan ook de kans beide terreinen verder te ontleden en verslag te doen van mijn zoektocht naar hoe sport en politiek aan elkaar gerelateerd zijn.

Het afronden van mijn thesis is niet gemakkelijk geweest. Het voelt als: pech onderweg, stilstaan langs de snelweg terwijl je een afspraak hebt. De tijd draait door en je wilt verder, maar de motor wil moeilijk starten. Letterlijk en figuurlijk is de motor nu gerepareerd.

Evelien bedankt voor je onvoorwaardelijke steun, het afronden van mijn thesis is voor een belangrijk deel ook jou verdienste.

Arjan Taaij
Juni 2012
Groningen

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting.....	2
Voorwoord.....	3
Inhoudsopgave	4
Hoofdstuk 1: Inleiding.....	5
1.1 Algemene inleiding.....	5
1.2 Achtergrond.....	7
1.3 Probleemstelling.....	8
1.4 Doel- en vraagstelling.....	8
1.5 Leeswijzer.....	10
Hoofdstuk 2: Methodologisch kader.....	11
2.1 Onderzoeksperspectief.....	11
2.2 Casestudy.....	11
2.3 Afbakening onderzoeksveld.....	12
2.4 Onderzoeksmethoden.....	12
2.5 Analyse kader.....	13
2.6 Betrouwbaarheid en geldigheid.....	14
Hoofdstuk 3: Theoretisch kader.....	15
3.1 Theoretisch model.....	15
3.2 Literatuuranalyse.....	15
3.3 Conceptueel model.....	27
Hoofdstuk 4: Betekenisgeving aan het Olympisch Plan 2028.....	28
4.1 De rol van de centrale overheid.....	28
4.2 De rol die sport heeft in de samenleving.....	30
4.3 De politisering van sport.....	32
4.4 De relatie tussen sport en politiek.....	33
4.5 Olympisch Plan 2028.....	36
Hoofdstuk 5: Analyse kader.....	41
5.1 Integratie: consensus binnen het Olympisch Plan.....	41
5.2 Differentiatie: subculturen binnen het Olympisch Plan.....	43
5.3 Fragmentatie: individuele betekenissen.....	45
Hoofdstuk 6: Conclusie en discussie.....	47
6.1 Conclusie.....	47
6.2 Discussie.....	50
Literatuurlijst.....	52
Bijlagen.....	56

Hoofdstuk 1: Inleiding

“Sport is the main social movement in Europe. It is of special importance as an element that brings together. The interest and willingness to cross national boundaries is more noticeable in sport than in many other areas of society. This means that sports has often been several steps ahead of political co-operation in the course of the European integration process.” (Tokarski, 2004)

1.1 Algemene inleiding

Sport en politiek moet je vooral gescheiden houden, zeggen sommige politici, maar zeker vele sportbestuurders en sporters (NRC Handelsblad, 2008). De Belg Jacques Rogge, voorzitter van het IOC, zei kort voor de Olympische Spelen van Beijing in 2008: “Regels zijn regels, sporters mogen op de Spelen niet aan politiek doen, wij zijn niet de Verenigde Naties.” Deze stelling werd ook door toenmalig voorzitter van het NOC/NSF, Erica Terpstra, onderstreept. Later hebben beide topbestuurders hun standpunt enigszins genuanceerd. Deze latere nuancering kwam voort uit internationale druk. Wat alles te maken had met de delicate situatie van de mensenrechten in China. Scheiding van politiek en sport wordt moeilijker naarmate het land waar internationale topsport wordt bedreven meer omstreken is of raakt.

Frappante voorbeelden van de verschillende soorten relaties tussen sport en politiek zijn er legio. Wat te denken van de voetballers van het Iraanse voetbalteam die medio 2009 tijdens een internationale match in Zuid-Afrika met een groene band rond de pols protesteren tegen het regime van Ahmadinejad, een dodelijke aanslag tegen het nationale cricketteam van Sri Lanka in 2009, de protesten tijdens de Olympische fakkeltocht naar aanleiding van de Spelen in Beijing, de afgelasting van de 30ste Dakar Rally, de Black-Power groet van John Carlos en Tommy Smith tijdens de spelen van Mexico in 1968, de waterpolomatch tussen Hongarije en de Sovjet-Unie in 1956, de propagandistische Nazi-Spelen in Berlijn 1936 (Scheerder & Meulders, 2009)? Bovenstaande voorbeelden geven aan dat de sport voor politieke actie kan worden aangewend. Tegelijkertijd wijzen deze voorbeelden ook op de diversiteit van de relatie tussen sport en politiek; sport als instrument voor of voorwerp van protest, prestige, publiek beleid, promotie van nationale saamhorigheid en identiteit, politieke propaganda. Een mooi voorbeeld van het opvijzelen van het politieke imago door middel van sport is oud Minister-president Dries van Agt. Zijn handelswijze was bijzonder instructief voor de manier waarop politici met het fenomeen sport kunnen omgaan. Jaren later, na zijn ministerschap, zei Van Agt het volgende: “Mijn belangstelling voor het fietsen is fake. Ik heb jarenlang het gebruik van het rijwiel gepropageerd, maar in werkelijkheid zat ik er met tegenzin op, zeker als de weersomstandigheden er niet naar waren. Mijn maniakale belangstelling voor de fiets was beeldvorming die ik zorgvuldig heb laten voortduren, omdat zij mij electoraal goed van pas kwam (Van den Bos, 1988).”

In Nederland is sport van oudsher een aangelegenheid van de vrijwillige en informele sector, “sport is een individueel goed”. De overheid vond tot de jaren 90 de ontwikkeling van sportbeleid een primaire verantwoordelijkheid van particulier initiatief (Van Bottenburg & Schuyt, 1996). Hoe anders is het medio 2012. Inmiddels kent Nederland al jaren een staatssecretaris van sport, zijn politiek vertegenwoordigers steeds meer te bewonderen op de sporttribunes, wordt sport steeds meer gezien als middel om maatschappelijke waarde te creëren, worden er vele subsidies verstrekt om verenigingen en sportorganisaties te ondersteunen, om nog maar te zwijgen over de hoeveelheid geld die gaat naar exploitatie van sportaccommodaties en sportfaciliteiten. De sector sport is voor een groot gedeelte afhankelijk geworden van de politiek. Zowel op het gebied van netwerk (lees: Haagse connecties) als financiële steun. In Nederland zie je in toenemende mate dat sport en politiek wel degelijk iets met elkaar te maken hebben.

Politiek heeft te maken met het ordenen van de samenleving aan de hand van beslissingen die op dwingende wijze aan de samenleving worden opgelegd. Om bindende regels op te leggen en af te dwingen oefenen politieke systemen macht uit over burgers, instellingen en andere entiteiten die onder hun soevereiniteit of bevoegdheid vallen (Deschouwer, 1992). Dit klassieke beeld van de staat en de politiek strookt echter steeds minder met de realiteit. Het sturend en normerend optreden in de samenleving geschiedt in toenemende mate door een samenspel van actoren en instellingen of organisaties. Zo wordt de huidige politieke besluitvorming onder meer in sterke mate bepaald door invloedrijke actoren. Actoren die oorspronkelijk tot de wereld van “non-politiek” of beter de civiele maatschappij, werden gerekend, oefenen vandaag de dag een aanzienlijke invloed uit op de politieke besluitvorming. Oorzaak van deze verzuiling ligt in het feit dat de klassieke overheden niet de capaciteit hebben om alleen beleid te maken, met als gevolg dat het samenspel tussen politiek en de civiele maatschappij een functionele noodzaak is geworden (Bruyninckx & Scheerder, 2009). Men spreekt in die zin van governance-arrangementen. Cruciaal in het governance-model zijn vragen als: wat is hierin de rol van de centrale overheid? Welke soort zelfregulering is wenselijk, effectief en geloofwaardig? Dit impliceert dat de overheid niet zozeer zelf de concrete inhoud van een beleid bepaalt, maar wel de lijnen uitzet, over de beleidsmethodiek waakt en de implementatie van beleidsbeslissingen garandeert (Huyse, 2003). Met name in de georganiseerde sport lijkt deze aanpak niet echt voet aan de grond te krijgen. Vele sportbonden leggen zich slechts node neer bij het feit dat de staat een co-normerende rol krijgt in nieuwe governance-arrangementen. De gedachte van de sport in de cocon leeft vaak nog erg sterk. Het lijkt op een omgekeerde evolutie, waarbij het hier niet gaat om andere actoren naast de staat die mee de sportwereld reguleren en sturen, maar eerder om de sportwereld die sport steeds als een aparte activiteit heeft gezien, die de overheid moet aanvaarden (Bruyninckx & Scheerder, 2009).

Het onderscheid tussen de publieke en private sfeer is erg belangrijk voor de analyse van politieke relaties. De publieke sfeer is dat deel van de sociale realiteit dat het particuliere belang overschrijdt omwille van het essentieel collectief karakter en/of de koppeling met de openbare orde en publieke organisaties. De politiek richt zich in eerste instantie op de organisatie van de openbare ruimte en op het bepalen van de scheidslijnen tussen de publieke sfeer en de private sfeer (Bruyninckx & Scheerder, 2009). Het maatschappelijk gegeven van de sport laat zich niet zo eenvoudig in één van deze categorieën onderbrengen. Meer zelfs, de sport is vaak voorwerp van strijd tussen het private en publieke karakter (Van der Poel, 2004). Wie thuis de hardloopschoenen aantrekt en een rondje in het park gaat lopen, doet dat in privésfeer, waarbij we spreken van sport op individueel niveau en van sport die deel uitmaakt van de private sfeer. Aan het andere uiteinde is er de organisatie van megasportevenementen als Olympische Spelen en Wereldkampioenschappen, het betreft hierbij stuk voor stuk privésituaties, maar met een enorme impact op de publieke sfeer. Ook de voetbalwedstrijden in de nationale eredivisie hebben dezelfde publieke impact. Het voeren van sportbeleid, dat in principe een publiek karakter heeft, is gericht op het organiseren, ondersteunen, faciliteren en stimuleren van activiteiten die zich vaak in de private sfeer afspelen.

Naast de globalisering en de steeds groter wordende grensoverschrijdende thema's winnen ook de regionale en lokale bestuursniveaus aan belang. Ingegeven door de vraag naar een meer directe vorm van democratie, bijvoorbeeld door rechtstreekse inspraak in de besluitvorming, maar ook door overwegingen van efficiëntere implementatie van beleid, zijn thema's als regionalisering, decentralisatie en politieke schaalverkleining herkenbaar. Het is daarom ook niet vreemd om in de sportwereld te constateren dat de gemeentelijke politiek en overheden de stuwende factor zijn van sport in Nederland. De overheid, het ministerie van VWS, investeerde in 2009 137 miljoen in de sport, slechts 1 procent van het totale budget van VWS. Dit staat

tevens in schril contrast met de 900 miljoen die de regionale overheid jaarlijks investeerde (Slender, 2009).

Ondanks deze investeringen door landelijke en regionale overheden wordt sport niet als een primaire kerntaak gezien. Want sport is niet wettelijk verankerd; voor alle beleidspartners betreft het autonoom beleid. Verantwoordelijkheidsverdeling en bestuurlijke verhoudingen zijn historisch gegroeid. In de nieuwe kabinetsperiode kan de samenwerking tussen de rijksoverheid, provincies en gemeenten, sportsector en ook het bedrijfsleven opnieuw worden bestendigd (ministerie van VWS, 2010). Het huidige demissionair kabinet Rutte zegt het volgende over sport in zijn regeerakkoord: samenwerking tussen de overheid, de sportsector en het bedrijfsleven is nodig om topsport en breedtesport in Nederland te bevorderen. Topsportevenementen dragen bij aan een topsportklimaat. Nederland werkt op die manier toe naar het bereiken van een Olympisch niveau. Het kabinet Rutte steunt de kandidatuur van Nederland en België voor de organisatie van het WK voetbal in 2018/2022, de Olympische Spelen 2028 en paralympische Spelen in Nederland. Daarbij moet natuurlijk wel helder zijn dat de Nederlandse overheid de baas blijft tijdens deze evenementen en niet de IOC of de FIFA (regeerakkoord, 2010). Met het kabinetsstandpunt “Uitblinken op alle niveaus” wordt de concrete inzet van het kabinet primair voor de periode van 2009 tot en met 2011 benoemd. Zowel het sportbeleid als het kabinetsstandpunt bij het Olympisch Plan 2028 vragen vanaf 2011 om een nieuw vervolg waarin de uitgangspunten van het regeerakkoord worden uitgewerkt. In de uitwerking van het regeerakkoord spelen de rolopvatting en het profiel van de nieuwe bewindspersoon van VWS een belangrijke rol.

1.2 Achtergrond

Het Olympisch Plan 2028, de kandidaatstelling voor het wereldkampioenschap voetbal in 2018/2022, de toptien-ambitie van het NOC*NSF, de combinatiefunctionaris, accommodatiebeheer en efficiency, een integrale benadering van sport in de wijk en een nieuw kabinet sinds oktober 2010, het zijn allemaal thema's op het snijvlak van sport en politiek. Naast deze maatschappelijke issues spelen ook nog de naweën van de recessie in 2008. De gevolgen van deze recessie druppelen nu langzamerhand door naar diverse overheidsdepartementen en de nadrukkelijke vraag tot heroriëntatie van de kerntaken van de overheid staat hierbij dan ook centraal, nog even los van alle bezuinigingen die hier al dan niet uit voortvloeien. Wat dat betreft was de sport met het inmiddels demissionair kabinet Rutte goed af, op bijna elk beleidsterrein wordt bezuinigd met uitzondering van de sport (Volkskrant, oktober 2010). Toch is het maar zeer de vraag of het niet bezuinigen op de sport passend is bij de ambities van het NOC*NSF in samenwerking met de overheid, want zonder extra financiële steun is het realiseren van de elf ambities voortkomend uit het Olympisch Plan 2028 nagenoeg onhaalbaar, laat staan de missie om structureel in de toptien van het landenklassement te staan. Maurits Hendriks, technisch directeur NOC*NSF, zegt hierover het volgende: “30 miljoen extra vanaf 2011, bijna een verdubbeling van het topsportbudget, dit bedrag zal voor een groot gedeelte moeten komen van de overheid (Volkskrant, oktober 2010).” Nog geen drie maanden later zie je reeds de eerste kentering daar, de algemeen directeur van het NOC*NSF Gerard Dielessen, vindt terughoudendheid op dit moment op zijn plaats. Hij rekent niet meer op de 30 miljoen extra die zijn collega anno oktober 2010 nog bepleitte en geeft aan dat er op dit moment te weinig draagvlak is om de focus te leggen op 2028. “Wij vinden het op dit moment niet verstandig, te ambitieus voor het moment. We vinden dat je er geleidelijk naar toe moet groeien (Volkskrant, januari 2011).” De huidige ontwikkelingen passen bij de economische ontwikkelingen die er spelen, maar staan toch ook enigszins haaks op de doelstellingen van het regeringsbeleid. Dielessen zegt hierover het volgende: “De tijd is er niet naar. De Olympische ambities, die deel uitmaken van het Olympisch plan 2028, werden regeringsbeleid voor de economische crisis uitbrak.” Er zijn maar weinig

landen waar geen topsportcoalitie is tussen overheden en sportorganisaties (Van Bottenburg, 2009). De coalitie tussen sport en overheden versterkt de vraag waar ieders taak nu ligt. Ondanks dat sport geen wettelijke verankering kent, worden sport ambities toch wel als doelstelling vermeld in het regeringsbeleid. Maar wat is de waarde van een vermelding in het regeringsbeleid, als uitvoering onderhevig is aan maatschappelijke ontwikkelingen en de rolopvatting van de desbetreffende bewindspersoon van het ministerie van VWS? Hetzelfde wordt opgemerkt door een onderzoeksgroep van het NOC*NSF medio mei 2010. In het rapport “meer voor minder” waarin een scan is gemaakt naar de positionering van sport in de gemeentelijke collegeprogramma’s 2010-2014, wordt sport in vergelijking tot vier jaar geleden veel genoemd. De sport wordt met name een hoge maatschappelijke waarde toegedicht en de sportvereniging speelt hierin een belangrijke rol, aldus de colleges. Tegelijkertijd valt er weinig te lezen over de middelen, materieel en/of financieel, waarmee de sport die waarde zou kunnen ontwikkelen.

1.3 Probleemstelling

Zoals in de algemene inleiding valt te lezen hebben sport en politiek reeds veel met elkaar van doen gehad. Verantwoordelijkheidsverdeling en bestuurlijke verhoudingen zijn historisch gegroeid. Ondanks deze vergroeiing, is sport niet wettelijk verankerd in het beleid en voeren de beleidsuitvoerders een redelijk autonoom beleid. Zowel het vorige kabinet, Balkenende vier, als het huidige demissionair kabinet Rutte omarmden het initiatief voor het binnenhalen van de Olympische Spelen in 2028. In het proces richting 2028 dient Nederland in 2016 te bepalen of het zich definitief kandidaat stelt voor de spelen in 2028. Ondanks de steun die beide kabinetten uitspreken, benadrukt het ministerie van VWS dat invulling en uitwerking van deze steun afhankelijk zijn van de rolopvatting van de verantwoordelijk minister. Wat is de waarde die we kunnen geven aan het woord “steun” en welke consequenties heeft deze invulling voor de rol die de centrale overheid in Nederland speelt in het Olympisch plan 2028? Het geeft aan dat de relatie tussen sport en politiek dermate diffuus is en moeilijk te vatten in een duidelijke afbakening.

1.4 Doel- en vraagstelling

De achtergrondinformatie en de probleemstelling leiden voor het onderzoek tot de volgende doelstelling:

Dit onderzoek heeft tot doel om inzichtelijk te krijgen welke rol de centrale overheid in Nederland speelt in het Olympisch Plan 2028. Is bemoeienis van de overheid nodig en zo ja wie hebben er baat bij deze bemoeienis?

Binnen dit onderzoek is het van belang dat er duidelijkheid komt over de wijze waarop de betrokken denken over de rol die de centrale overheid in Nederland speelt ten aanzien van het Olympisch Plan 2028 en daarmee de steun die de centrale overheid wil geven voor het binnenhalen van de Olympische Spelen. De bedoeling is om inzicht te verkrijgen in de wijze waarop de centrale overheid het Olympisch Plan wil steunen.

Bovenstaande doelstelling leidt tot de volgende onderzoeksvraag:

Welke betekenis geeft de centrale overheid in Nederland aan het Olympische Plan 2028?

De mening van de betrokken is van groot belang voor het onderzoek. Op die manier wordt inzichtelijk wat hun ideeën zijn over het Olympisch Plan en de rol die de centrale overheid hierin vervult. De betrokken zijn belangrijke spelers binnen de centrale overheid als het gaat om de rol die de centrale overheid wil spelen ten aanzien van het Olympisch Plan. Het antwoord op de onderzoeksvraag kan leiden tot een duidelijkere positionering van de centrale overheid binnen

het Olympisch Plan en daarmee ook met de steun die zij wil geven voor het binnenhalen van de Olympische Spelen.

Een aantal begrippen in de vraagstelling verdienen een toelichting om een duidelijk beeld te schetsen van de kaders waarbinnen dit onderzoek is uitgevoerd.

Betekenis

De wijze waarop de betrokken zich op basis van kennis, ervaringen en sociale interacties een mening vormen over een bepaald onderwerp en dit voor zichzelf ook als waarheid beschouwen (Weick, 1995).

Centrale overheid

Nederland kent een centrale overheid. Onder de noemer centrale overheid vallen verschillende organisaties: de Staten-Generaal, de regering en de departementen. Binnen de centrale overheid kun je spreken van twee verschillende werelden, de politieke en de ambtelijke wereld. Zwart-wit kun je zeggen dat de politiek de besluiten neemt en dat de ambtenaren de besluiten uitvoeren (Iedema & Wiebenga, 2001). Binnen dit onderzoek zal de focus komen te liggen op de politieke vertegenwoordigers van de Tweede Kamer en hun taak en functie binnen de centrale overheid.

Het Olympisch Plan 2028

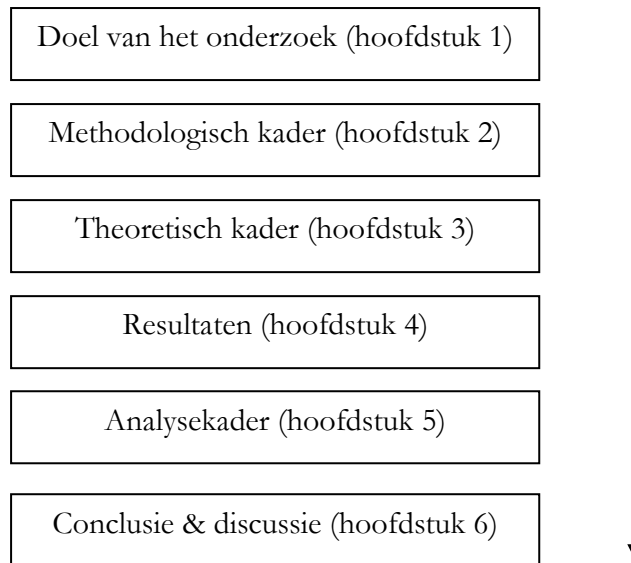
In het plan van aanpak wordt op hoofdlijnen beschreven hoe heel Nederland naar 'Olympisch niveau' gebracht kan worden (Olympisch Plan 2028, 2009).

Om een volledig antwoord te krijgen op de onderzoeksvraag is deze onderverdeeld in enkele deelvragen.

1. *Betreft sport een privaat en/ of publiek goed?*
2. *Welke rol zien de betrokken respondenten weggelegd voor de centrale overheid in Nederland in de sport?*
3. *Vinden de betrokken respondenten het nodig dat de centrale overheid in Nederland bemoeienis heeft met het Olympisch Plan?*

Alle deelvragen worden middels de documentenanalyse, de literatuurstudie en de halfgestructureerde interviews beantwoord. Door de deelvragen te koppelen aan het theoretisch kader, dat in hoofdstuk 3 wordt uitgewerkt en aan het analysekader dat aan bod komt in hoofdstuk 5, is het mogelijk een antwoord te formuleren op de onderzoeksvraag.

1.5 Leeswijzer

Afbeelding 1: symbolische leeswijzer

Het eerste hoofdstuk is een uitwerking van de beginsituatie van dit onderzoek. In dit hoofdstuk wordt begonnen met een algemene inleiding op het onderwerp sport en politiek, en komen de probleem-, doel- en vraagstelling aan bod. In hoofdstuk 2 wordt verslag gedaan van de gebruikte methoden met de specifieke kenmerken die passend zijn bij deze vorm van onderzoek. In hoofdstuk 3 vindt u een definiëring van de begrippen en een overzicht van de reeds bestaande kennis en theorieën rondom het onderwerp die passend zijn bij de vraagstelling. In hoofdstuk 4 worden de bevindingen beschreven en in hoofdstuk 5 worden deze geconfronteerd met de reeds beschreven theorie. Waarna in hoofdstuk 6 de conclusies worden weergegeven en wordt afgesloten met de discussie.

Hoofdstuk 2: Methodologisch kader

In dit hoofdstuk wordt het methodologisch karakter van het onderzoek weergegeven. Hierbij worden de methode, de onderzoekseenheden, het onderzoeksperspectief en de gekozen onderzoeksinstrumenten besproken en verantwoord. Tevens wordt er ingegaan op de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek.

2.1 Onderzoeksperspectief

Dit onderzoek beslaat meerdere wetenschappelijk onderzoeksterreinen. Het is interdisciplinair van aard doordat het zowel sociologische, politicologische, bestuurskundige als sportmanagement-relevante items bevat. In dit onderzoek wordt de interpretatieve benadering toegepast. Hierbij wordt de sociale wereld gezien als een subjectieve werkelijkheid die bestaat uit een verzameling van betekenissen en meningen. Er wordt van uitgegaan dat ieder mens, de wereld vanuit eigen perspectief bekijkt. Ervaringen zijn gerelateerd aan mensen zelf en mensen komen daarom tot verschillende conclusies (Rubin & Rubin, 2004). Bij de interpretatieve benadering ben je op zoek naar betekenissen die mensen geven aan gebeurtenissen en objecten, in dit onderzoek het Olympisch Plan 2028. Door als onderzoeker rationeel te analyseren hoe dit proces verloopt en hoe betekenissen tot uiting komen bij de respondenten, kan je de sociale werkelijkheid construeren en leren begrijpen. De interpretatieve benadering sluit goed aan bij de onderzoeksvraag, omdat er niet van uit wordt gegaan dat er één waarheid bestaat wat betreft de betekenissen die de politiek geeft aan het Olympisch Plan 2028, maar meer dan één waarheid. Er zal juist gekeken worden naar de eigen ervaring van de respondenten, die onder andere wordt beïnvloed door de kijk die zij op de wereld hebben. Op deze manier ontstaan verschillende subjectieve werkelijkheden, ofwel waarheden. Ondanks deze verschillende werkelijkheden kunnen gedeelde betekenissen ontstaan, omdat de respondenten allemaal werkzaam zijn binnen de context van sport en politiek en indirect betrokken zijn bij het Olympisch Plan 2028. Wanneer dit het geval is ontstaat er meer kennis over het onderzoeksthema (Weick, 1995). Vanuit een kwalitatieve beschrijvende en interpretatieve benadering wordt kennis vergaard aan de hand van gedeelde en tegenstrijdige betekenissen. Er ontstaat niet één werkelijkheid, waardoor het lastig kan zijn om uitspraken te doen die voor elke actor binnen de politieke benadering gelden. Het doel is dan ook niet om tot generaliseerde uitspraken te komen, maar aan de hand van gedeelde en tegenstrijdige betekenissen kennis te vergaren over de betekenis die een ieder geeft aan het Olympisch Plan 2028.

2.2 Casestudy

De gekozen onderzoeksbenadering heeft invloed op de uitvoering van het onderzoek op methodologisch niveau: er wordt een casestudy uitgevoerd. Een casestudy is een vorm van empirisch onderzoek en onderzoekt een persoon, groep, locatie, situatie of fenomeen, ofwel een case, onder alledaagse omstandigheden en in zijn geheel (holisme) (Baarda, 2009). Er wordt voornamelijk voor deze onderzoeksmethode gekozen wanneer de grenzen tussen het verschijnsel en de context onduidelijk zijn. Om erachter te komen welke betekenis de politiek geeft aan het Olympisch Plan 2028 en welk belang dat dient, wordt er een single casestudy uitgevoerd. Een enkelvoudige casus betreft vaak een unieke situatie en/of gebeurtenis (Baarda, 2009). Binnen dit onderzoek wordt verondersteld dat het Olympisch Plan 2028 een unieke situaties en/of gebeurtenis betreft, waardoor een single case voldoende is om uitspraken te kunnen doen over de betekenis die de politiek geeft aan het plan. Dit betekent niet per definitie dat de uiteindelijke uitspraken generaliseerbaar zijn naar andere situaties en/of gebeurtenissen. De grote kracht van een casestudy is de omschrijving die het geeft van een real-life situatie (Baarda, 2009). Binnen dit onderzoek zal alleen gefocust worden op het kwalitatieve gedeelte, omdat er in een kwalitatief

onderzoek meer inzicht kan worden verworven in de betekenissen en denkbeelden van het onderzoeksthema. Het onderzoek zal dan ook empirisch kwalitatief van aard zijn.

2.3 Afbakening onderzoeksveld

Dit onderzoek richt zich in eerste instantie op de rol die de centrale overheid in Nederland speelt in het Olympisch Plan 2028. Het was in dit onderzoek geen optie om te kijken naar meerdere casussen wat betreft de rol van politiek en sport. Het onderzoek zal zich daarom richten op een enkele case, namelijk het Olympisch Plan 2028. Bij het selecteren van het onderzoeksveld is een keuze gemaakt tussen het selecteren van alleen de centrale overheid of om het onderzoek te houden onder zowel de centrale overheid als de sportwereld die betrokken is bij de ontwikkeling van het Olympisch Plan 2028. In dit onderzoek is gekozen voor het laatste, waarbij de hoeveelheid geselecteerde respondenten vanuit de sportwereld kleiner zal zijn dan de groep van politiek vertegenwoordigers. Door respondenten binnen deze twee verschillende domeinen te interviewen wordt er vanuit verschillende achtergronden inzicht verkregen in het onderzoeksthema. Dit biedt meer mogelijkheden om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden.

2.4 Onderzoeksmethoden

Bij het doen van kwalitatief onderzoek zijn er verschillende methoden waarop wetenschappelijk onderzoek kan worden gedaan. Elke methode heeft zijn eigen specifieke eigenschappen, maar deze kunnen ook worden gecombineerd, wat in de praktijk ook vaak het geval is. Binnen dit onderzoek staan drie methoden centraal; documentenanalyse, literatuurstudie en interviews. Het betreft een multimethodaanpak. Hieronder zal elke methode kort uitgelegd en verantwoord worden.

2.4.1 Documentenanalyse

Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van een documentenanalyse. De documenten zijn via meerdere wegen opgevraagd. Met behulp van deze documenten is informatie opgedaan over de huidige ontwikkelingen van het Olympisch Plan 2028 en de rol die de politiek hierin speelt. De analyse van deze documenten geeft inzicht in de context waarin het fenomeen het Olympisch Plan zich bevindt. Deze documenten hebben bijgedragen aan de totstandkoming van het theoretisch kader, hoofdstuk 3.

2.4.2 Literatuurstudie

Dit onderzoek heeft als doel om inzicht te krijgen in de betekenis die de politiek geeft aan het Olympisch Plan 2028. Vanuit deze doelstelling zal door middel van een literatuuranalyse beschreven worden wat wordt verstaan onder politiek en welke rol de politiek in de huidige situatie speelt in de sport. De literatuuranalyse heeft op deze manier een tweeledig karakter, één het geeft inzicht in de bestaande kennis en theorieën rondom de geformuleerde vraagstelling en twee het dient als raamwerk voor de interpretatie van de empirische data.

2.4.3 Half gestructureerde interviews

Gezien de brede en toch ook open vraagstelling is in dit onderzoek gekozen voor de afname van half gestructureerde interviews met de betrokken respondenten. Grofweg kun je deze respondenten opdelen in twee groepen: politieke woordvoerders sport van verschillende politieke partijen: deze hebben zitting in de Tweede Kamer en de respondenten die zijn geselecteerd

vanwege hun rol in de sportwereld. Kenmerkend voor deze wijze van interviewen is dat niet alleen de onderwerpen, maar ook de belangrijkste vragen en in principe ook de volgorde vast staan (Baarda, 2009). Echter, je bent als onderzoeker vrij om af te wijken van de vraagvolgorde als dit beter uitkomt en de “doorvragen” zijn niet vooraf bepaald (Baarda, 2009). De vaststaande thema’s zijn vooraf gecategoriseerd in een topiclijst en gebaseerd op de literatuurstudie. Tussen de drie verschillende groepen zal elke keer een kleine aanpassing plaatsvinden in de opgestelde topiclijst. Dit omdat de relatie ten opzichte van het Olympisch Plan 2028 verschillend is. De topiclijsten zijn een middel tot steun, maar het is aan de onderzoeker om hiervan af te wijken en mee te gaan in het verhaal van de respondent. Voor deze wijze van interviewen is gekozen omdat het de respondent vrij laat om zijn eigen betekenis aan het Olympisch Plan 2028 toe te kennen. Deze manier van interviewen bood tevens de mogelijkheid tot flexibiliteit en verdieping in het gesprek. De interviews geven inzicht in de beleving, visie en rol van de betrokkenen op het Olympisch Plan 2028.

2.5 Analyse kader

De gekozen interpretatieve benadering heeft consequenties voor de wijze van analyseren en interpreteren van de onderzoeksresultaten. De resultaten bestaan uit een veelheid van betekenissen van de betrokken respondenten en deze worden ondergebracht in drie verschillende perspectieven. Het analysekader vormt een kader waar binnen de gethematiseerde resultaten geïnterpreteerd kunnen worden. Aan de hand van de integratie-, differentiatie, en fragmentatieperspectieven van Martin & Frost kan er op verschillende niveaus worden gekeken naar overeenkomsten en verschillen tussen de respondenten. De drie perspectieven zullen als raamwerk fungeren voor de daadwerkelijke analyse van het onderzoek. Hieronder vindt u een beschrijving van de drie perspectieven (Duijn, 2010 & De Ruiter, 2009).

2.5.1 Betekenissen vanuit drie perspectieven

Martin en Frost (1999) maken gebruik van drie perspectieven om naar organisatieprocessen te kijken: integratie, differentiatie en fragmentatie. Het gebruik van deze drie verschillende, maar toch ook overlappende perspectieven, biedt een mogelijkheid om de verschillende betekenissen die respondenten geven te categoriseren. In het analysekader zal op basis van de onderzoeksresultaten per topic een beschrijving gemaakt worden aan de hand van de drie perspectieven van Martin & Frost (1999). Hierbij wordt naar de diversiteit van betekenissen gekeken die elke respondent geeft aan het Olympisch Plan 2028.

Integratieperspectief

Het integratieperspectief gaat uit van een grote mate van consensus tussen de verschillende respondenten van dit onderzoek. Waarbij alle respondenten één en dezelfde opvatting delen over een centraal gesteld topic. Homogeniteit, harmonie en consensus zijn dan ook de uitgangspunten van dit perspectief. Er wordt van uitgegaan dat cultuur binnen het integratieperspectief beheersbaar is en dat subgroepen, ambiguïteit en conflict nauwelijks voorkomen, slechts sporadisch als transitiefase naar eenheid (Martin & Frost, 1999). Voor de analyse van dit onderzoek wordt gekeken vanuit dit perspectief naar de gedeelde waarde die de verschillende respondenten geven aan het Olympisch Plan 2028.

Differentiatieperspectief

Binnen dit perspectief wordt gekeken naar de consensus die heerst binnen de subgroepen. Binnen het afgebakende onderzoeksveld heeft elke respondent een eigen manier van aanpak en filosofie op het Olympisch Plan. Dit perspectief kijkt naar de overlap tussen respondenten

waardoor er subgroepen ontstaan. Op het niveau van subculturen is er consensus (Martin & Frost, 1999).

Fragmentatieperspectief

Naast de gedeelde waarde in betekenissen kan er ook sprake zijn van verschillen in betekenissen per individu. Vanuit het fragmentatieperspectief kijkt men naar verschillen in betekenissen op individueel niveau. Als onderzoeker ga je op zoek naar gedachten en ideeën die niet worden gedeeld met anderen binnen het Olympisch Plan. Vanuit dit perspectief is geen sprake van organisatiebrede consensus of consensus per subgroep. Hierbij is het Olympisch Plan 2028 een jungle waarin ambiguïteit heerst en waar macht verdeeld is over de verschillende politieke actoren die vertegenwoordigd zijn in Olympisch Plan. Binnen de analyse zal vanuit het fragmentatieperspectief gekeken worden naar de verschillen in betekenissen die de individuele respondenten toekennen aan het Olympisch Plan 2028.

He Olympisch Plan kent verschillende actoren die een rol vervullen. De kans bestaat dat er verschillende subculturen zullen ontstaan, het ligt namelijk niet voor de hand dat iedere actor die deel uitmaakt van het Olympisch Plan dezelfde betekenis geeft aan de rol die hij vervult. Voor dit onderzoek is het daarom van belang dat alle politieke actoren vanuit verschillende perspectieven worden bekeken.

2.6 Betrouwbaarheid en geldigheid

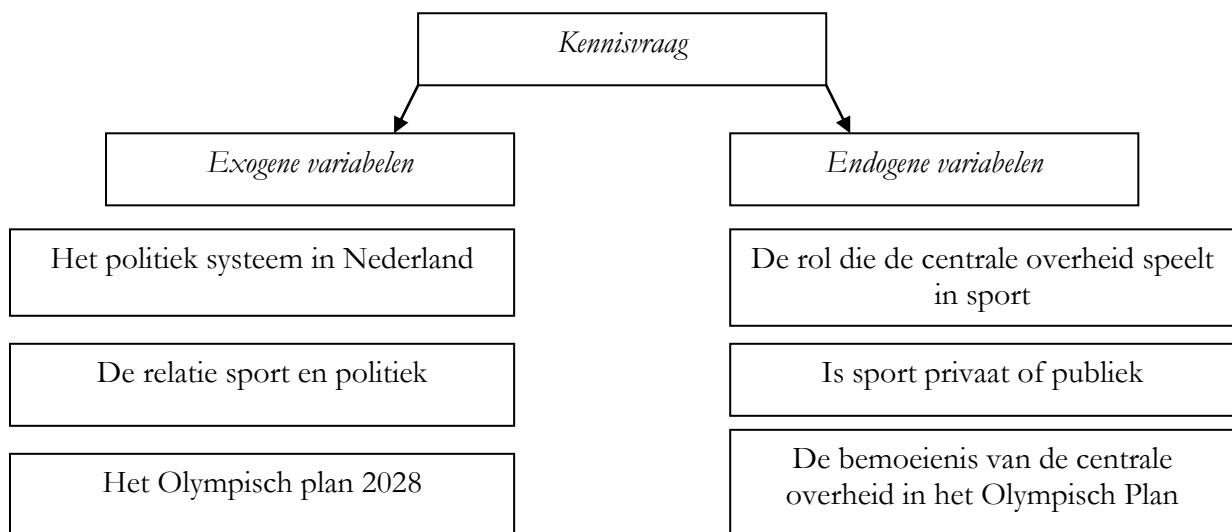
De betrouwbaarheid en geldigheid van het onderzoek zijn van belang om aan te tonen dat de gevonden resultaten ook datgene opleveren wat met het onderzoek beoogd is en dat in een mogelijk vervolgonderzoek onder dezelfde omstandigheden ook dezelfde resultaten gevonden worden. Resultaten moeten zorgvuldig en volledig worden onderzocht om de betrouwbaarheid ervan te vergroten (Rubin & Rubin, 2005). De uitkomsten van het onderzoek worden beschreven en onderkend zoals deze zijn waargenomen en de onderzoeker laat zich niet misleiden door de respondenten. Door de semigestructureerde topiclijst zijn de interviews zo min mogelijk gestuurd door de onderzoeker, waardoor respondenten vanuit hun eigen visie konden praten over het onderwerp. Een grote meerderheid van de respondenten komt vanuit één en dezelfde institutie, de politiek. Om te voorkomen dat er grote mate van eenduidige informatie verzameld zou worden betreft dit onderzoek ook enkele respondenten uit de sportwereld erbij om de betrouwbaarheid te vergroten. Door de verschillende respondenten zijn grotendeels dezelfde topiclijsten gebruikt. Maar de onderzoeker heeft de vrijheid genomen om tijdens de interviews af te wijken van de bestaande structuur en volgorde. Algemene normen en denkbeelden zijn naar voren gekomen, waardoor een volledig beeld is ontstaan van het onderwerp. De documentenanalyse en literatuurstudie dienden als achtergrond voor de onderzoeker en ter voorbereiding op het operationele deel van het onderzoek. De respondenten wisten dat ze in alle openheid konden spreken, omdat alles wat ze zouden zeggen anoniem zou blijven. Bij onduidelijkheden is doorgevraagd, waardoor de respondenten hun antwoorden goed toe konden lichten en de essentie duidelijk is geworden. Doordat de onderzoeker geen directe of indirecte verbintenis heeft met de context van het onderzoek, is de objectiviteit gewaarborgd.

Hoofdstuk 3: Theoretisch kader

In dit hoofdstuk staan de theoretische concepten beschreven die aangeven binnen welke kaders het onderzoek uitgevoerd is. Het theoretisch model geeft de exogene en endogene variabelen aan die in dit hoofdstuk centraal staan en theoretisch worden uitgediept. Het Olympisch Plan 2028 staat niet los van de rol die de centrale overheid speelt in de sport in algemene zin. Om de rol die de centrale overheid speelt in het Olympisch Plan goed te kunnen beschrijven is het van belang om te analyseren hoe de politiek in Nederland geordend is of sport een publiek of privaat goed is en specifiek hoe deze private en publieke samenwerking is sport tot uiting komt.

3.1 Theoretisch model

Het theoretisch model geeft richting aan de opbouw van het theoretisch kader. De exogene variabelen worden door middel van de bestaande literatuur verder uitgewerkt in dit hoofdstuk. De dan uitgewerkte variabelen leiden tot een conceptueel model wat als vertrekpunt zal dienen voor de rest van het onderzoek. Dit alles om aan het einde van het onderzoek goed antwoord te kunnen geven op de genoemde endogene variabelen.

3.2 Literatuuranalyse

3.2.1 Het politiek systeem in Nederland

“Het doel van de overheid is niet om mensen te veranderen van rationele wezens in volgzaam dieren of marionetten, maar integendeel om hen in staat te stellen hun lichaam en geest te ontwikkelen in veiligheid, en al de vermogens van hun geest te ontplooiën in volle vrijheid, zonder dat zij zelf zich buiten gaan aan haat, woede of bedrog, maar ook zonder dat zij gebukt gaan onder naijver of onrecht van anderen. Uiteindelijk is het doel van de overheid niets anders dan vrijheid (Baruch de Spinoza, 1670)”

Deze paragraaf gaat in op de politiek in Nederland en gaat over de manier waarop wij onze staat organisatorisch hebben ingericht. De literatuuranalyse geeft tevens aan welke veranderingen de politiek doormaakt en wat de gevolgen zijn van deze ontwikkelingen. Het parlement of de regering, de rijksoverheid, maar ook de gemeenteraden, provinciale staten en de verschillende colleges zijn allemaal instituties die specifiek tot taak hebben “politiek te bedrijven.” Dit impliceert twee dingen. Als politiek iets is wat bedreven kan worden, dan is politiek ook een specifieke vorm van handelen, een activiteit. In de tweede plaats erkennen we, door te zeggen dat

bepaalde instituties zich specifiek met politiek bezighouden, dat er ook instituties zijn die weliswaar politiek actief zijn, maar niet continu of niet uitsluitend. Wat is kenmerkend voor politiek als vorm van handelen? Politiek is wel omschreven als de “gezaghebbende toedeling van waarden voor de samenleving als geheel” (Dooren, 2005). Dit betekent dat politiek handelen altijd te maken heeft met verdelingsvraagstukken, met de vraag “Who gets what, when and how?” Daarbij gaat het niet uitsluitend, en wellicht niet eens in de eerste plaats, om de verdeling van materiële goederen, maar ook met name om de veel fundamentele, immateriële rechten en plichten van de burgers (Dooren, 2005). Bij het woord ‘politiek’ wordt vaak als eerste gedacht aan het parlement en de regering, omdat het bij uitstek deze instituties zijn die zich bezig houden met de verdelingsvraagstukken en de te nemen besluiten. Maar in een democratie doen zij dat niet zonder anderen in de gelegenheid te hebben gesteld een woordje mee te spreken, en ook om deze andere actoren gaat het in de politiek. Of het nu burgers zijn, politieke partijen en/of vakbonden, allen proberen zij invloed uit te oefenen op de besluiten van de overheid. Het is dan ook van belang om de context waarin de politiek zich manoeuvreert te kennen. Binnen de Nederlandse parlementaire democratie kun je grofweg een drietal politieke stromingen verstaan; het Liberalisme (Vrijheidsbeginsel), de Christendemocratie (Christelijke beginselen) en het Socialisme (Gelijkheidsbeginsel). Al deze ideologieën hebben een eigen visie op wat de overheid zou moeten doen.

Nederland kent een centrale overheid. Binnen de centrale overheid kun je spreken van twee verschillende werelden; de politieke en de ambtelijke wereld (Iedema & Wiebenga, 2001). Binnen dit onderzoek zal de focus komen te liggen op het politieke apparaat en zijn taak en functie binnen de centrale overheid en specifiek op vertegenwoordigers van de Tweede Kamer. De Tweede Kamer heeft een belangrijke wetgevende taak, waarbij partijpolitieke ideologieën een nadrukkelijke rol spelen, en daarnaast een controlerende taak ten opzichte van de regering. Macht is de cruciale bouwsteen bij het uitoefenen van politieke activiteiten. Het klassieke beeld van de staat en de politiek strookt echter steeds minder met de realiteit. Het sturend en normerend optreden in de samenleving geschiedt in toenemende mate door een samenspel van actoren en instellingen of organisaties. Zo wordt de huidige politieke besluitvorming onder meer in sterke mate bepaald door invloedrijke actoren. Actoren die oorspronkelijk tot de wereld van “non-politiek”, of beter de civiele maatschappij, werden gerekend, oefenen vandaag de dag een aanzienlijke invloed uit op de politieke besluitvorming. Ook binnen de sportwereld zie je in toenemende mate dat de “non-politieke” organisaties meer en meer invloed willen uitoefenen op de politieke besluitvormingsproces. Oorzaak van deze verzuiling ligt in het feit dat de klassieke overheden niet de capaciteit hebben om alleen beleid te maken, met als gevolg dat het samenspel tussen politiek en de civiele maatschappij een functionele noodzaak is geworden (Bruyninckx & Scheerder, 2009). Ingegeven door de vraag naar een meer directe vorm van democratie en door de overweging van een efficiëntere implementatie van beleid kwamen in Nederland verschillende processen tot stand als regionalisering, decentralisatie en politieke schaalverkleining. Dat meerdere bestuursniveaus en diverse actoren in het beleidsproces betrokken zijn, heeft het overheidsbeleid doen evolueren van een centralistisch, top down model (government), naar een model van governance (Bruyninckx & Scheerder, 2009). Dit impliceert dat de overheid niet zozeer zelf de concrete inhoud van een beleid bepaalt, maar wel de lijnen uitzet, over de beleidsmethodiek waakt en de implementatie van beleidsbeslissingen garandeert (Huyse, 2003). Als overheidsorganisaties samenwerken met organisaties uit het bedrijfsleven, spreken we van publieke-private samenwerking (PPS). Bij een PPS gaat het om samenwerking tussen één of meer organisaties uit het openbaar bestuur en het bedrijfsleven, die gezamenlijk werken aan de realisering van onderling overeengekomen doelstellingen. Dat gebeurt in een tijdelijk verband, met behoud van eigen identiteit en zonder dat de eigen doelstellingen worden opgegeven (Bovens, Hart & Twist, 2007). Publieke-private samenwerking biedt zowel mogelijkheden als bedreigingen. Organisaties in het openbaar bestuur worden afhankelijker van derden die zich niet

alleen inzetten voor de publieke zaak, maar ook hun eigen wensen en voorkeuren hebben en rendementen willen maken. Echter, de veronderstelling is dat samenwerking leidt tot een grotere kostenbeheersing en het afdekken van risico's (Bovens, Hart & Twist, 2007).

3.2.2 Politisering van de sport

In paragraaf 3.2.1 dat in gaat op het politiek systeem in Nederland zie je een verschuiving ontstaan in de rol die de centrale overheid speelt in de maatschappij. Het sturende en normerende optreden van de politiek in de samenleving is meer en meer een samenspel geworden tussen diverse organisaties en de politiek, voortkomend uit een functionele noodzaak. Ook in de relatie tussen aan de ene kant sport en aan de andere kant de politiek is gedurende de jaren behoorlijk wat veranderd. Om goed inzicht te kunnen hebben in de huidige “samenwerking” tussen sport en politiek is het noodzaak om enige historisch besef te hebben. Deze paragraaf gaat dat ook in op de “samensmelting” van politiek en sport.

Tijdslijn:

1862

De Koninklijke Vereniging van Leraren Lichamelijke Opvoeding wordt opgericht.

1863

De overheid voert het vak lichamelijke oefening is als verplicht vak in het middelbaar onderwijs.

1894

Oprichting van het Internationaal Olympisch Comité (IOC).

1912

Oprichting van het Nederland Olympisch Comité (NOC).

1920

Het vak lichamelijke oefening wordt verplicht voor het totale onderwijs.

1924

De regering dient een voorstel in bij de Tweede Kamer voor een totale bijdrage van 1 miljoen gulden aan de spelen in Amsterdam.

1928

Olympische Spelen Amsterdam

1946

Oprichting Rijksdienst Lichamelijke opvoeding en Sport op.

1948

In 1948 richtte het Rijk de eerste CIOS op.

1953

De vereniging van Nederlandse gemeenten (VNG) wees in 1953 op de grote groep burgers die niet bij een sportclub was aangesloten.

1953 Troonrede

Ook overigens zal grote aandacht vereist zijn voor de geestelijke en lichamelijke vorming van de jeugd in en buiten schoolverband (koningin Juliana).

1954

Het kabinet zegde in 1954 toe dat het een nota zou opstellen

Politieke activiteiten refereren niet alleen aan overheidsinstanties als regeringen, parlementen of administraties. Zij komen vandaag ook – en steeds vaker – voor in sectoren die lange tijd als de wereld van de “non” politiek werden beschouwd. Net als in het bedrijfsleven, de media of het wetenschappelijk onderzoek, vindt ook in en vanuit de sport een proces van politisering plaats. Hoewel sportfederaties reeds vanaf hun ontstaan een quasi bestuursmonopolie binnen hun discipline nastreven en tot op heden in stand weten te houden, is het duidelijk dat deze actoren nu ook steeds meer beslissingen nemen die de sfeer van het louter particuliere niveau overschrijden en dus in wezen als “politiek” omschreven kunnen worden. Zeker internationale sportorganisaties bepalen op relatief grote schaal aspecten van onze samenleving. Zo tellen de IOC, de Fifa en de Uefa meer leden dan respectievelijk de VN en de EU. Dat onderstreept de politieke, economische, sociale en culturele macht die deze sport actoren vertegenwoordigen. De impact van hun activiteiten, waaronder op de eerste plaats de organisatie van megasportevenementen en competities, reikt verder dan de poorten van het stadion (Scheerder & Meulders, 2009).

De stelling dat sport en politiek gescheiden moeten blijven is er één die net zo oud is als de politiek en de sport zelf. Historisch gesproken hebben bestuurders zich altijd wel ten goede of ten kwade met de sportieve activiteiten van de burgers ingelaten. De wijze waarop zij dit deden was steeds sterk gekoppeld aan de functie van de sport in de samenleving en aan de sociale groepen die sport bedreven. Al in het oude Griekenland van honderden jaren voor Christus zetten de regeerders der staten dankbaar de sportprestaties van hun onderdanen om in een overwinning voor het eigen gezagsgebied. Toch was het eerste echte voorbeeld van overheidbemoediging, financieel gezien, pas in 1912 toen de Zweedse regering kans zag om de Olympische spelen te verbinden met het stimuleren van de nationale trots en de internationale prestige. Daarna was het stimuleren van nationale trots voortdurend het middel voor steden en nationale overheden om het geld bijeen te

betreffend lichamelijke opvoeding en sport.

1955

Voor het eerst werd er een bedrag van 250.000 gulden opgenomen in de rijksbegroting, het geld was bestemd voor de sportbonden. Dit bedrag klom langzaam op tot 1 miljoen gulden in 1965.

1958

De georganiseerde sport was het wachten zat en kwam in 1958 zelf met een sportnota.

1959

Oprichting van de Nederlandse sport federatie (NSF)

1959 Troonrede

In 1959 werd sport voor het eerst genoemd in de troonrede van koningin Juliana.

1960

Een markeringspunt tussen sport en politiek door de nota lichamelijke vorming en sport.

1965

*Bijna opname sport in naamgeving ministerie
Onder aanvoering van beoogd minister Vrolijk van cultuur, recreatie en maatschappelijk werk (CRM) werd sport opgenomen in het departement CRM.*

1966 Troonrede

De regering wil in het komende jaar een begin maken met de subsidiering van verbeteringen van het wegverkeer en het openbaar vervoer in het nabij de steden, alsmede van de bouw van sportballen (Koningin Juliana).

1970 nota Sport 70

In navolging van het initiatief van de georganiseerde sport in 1958, bracht de sportwereld in 1970 de nota Sport 70 uit.

1973

De Tweede Kamer maakt een bezuiniging van het toenmalige kabinet door middel van een amendement ongedaan. De totale begroting in sport bedraagt op dat moment 14 miljoen gulden. In de jaren zeventig loopt dit bedrag op met een hoogte punt in 1978 van een dikke 35 miljoen gulden.

1974

De "committee of ministers of foreign Affairs" van de raad van europa erkent dat sport een bijzondere plaats inneemt in het culturele domein en een afzonderlijke organisatiestructuur nodig heeft om een Europees beleid te kunnen uitwerken

1974 Nota sportbeleid

De rijksverbeid bracht in navolging op de nota Sport 70 in 1974 een nota sportbeleid uit.

1974 WK finale

Ondanks een geringe aandacht vanuit de politiek voor sport, was politiek Nederland massaal vertegenwoordigd bij de WK finale van 1974.

20-21 maart 1975

In Brussel komt de European Sport Minsters Conference

brenge. Een gevolg van deze ontwikkeling was wel dat nationale overheden zich ook steeds meer gingen bemoeien met de gang van zaken, waardoor sportprestaties ook steeds meer politieke relevantie kregen (Stokvis, 2010). Het netwerk van politieke verhoudingen waarin internationale sportorganisaties betrokken geraakt zijn, is in de loop der tijd alleen maar uitgebreid. Het particuliere karakter van de organisaties zelf werd aangetast naarmate in meer landen de sport door de overheid georganiseerd werd of indirect van nationale overheden afhankelijk raakte (Stokvis, 2010). De tragedie van München, waarbij enkele Palestijnse burgers kans zagen elf Israëliische atleten te doden, vormde één van de eerste zichtbare signalen waar de van oudsher private sport het publiekelijke domein van de overheid naderde. Deze tragedie had onder meer tot gevolg dat de overheden van de staten waar grote sportevenementen plaatsvinden, bereid moeten zijn om kostbare veiligheidsmaatregelen te treffen die nodig zijn om de veiligheid van de atleten te kunnen waarborgen.

In Nederland wordt in 1960 de nota "lichamelijke oefening en sport" geschreven, door ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen. Deze nota wordt wel gezien als het markeringspunt voor een toename in de politieke aandacht voor sport en lichamelijke vorming cq. lichamelijke opvoeding. In deze nota wordt sport meer dan voorheen in verband gebracht met de vrijetijdsproblematiek: het beoefenen van sport ziet men als een zinvolle vorm van vrijetijdsbesteding. Deze ontwikkeling sluit aan bij de troonrede van Koningin Juliana in 1959, waarin voor het eerst het woord 'sport wordt' benoemd. Tot de jaren zestig was de rol van de Nederlandse overheid in de sport minimaal. Het niet verschaffen van een bedrag van 1 miljoen gulden voor de Olympische Spelen in Amsterdam in 1928 is exemplarisch voor de rol die de overheid tot dat moment vervult. Dat neemt niet weg dat sport onder politieke druk wel werd ingevoerd in het onderwijs, echter vanwege financiële zorgen in de jaren dertig was het de zelfde overheid die deze invoering niet kon bekostigen. Pas in 1941 onder bewind van het nazi-regime werd het vak lichamelijke oefening definitief ingevoerd, dit onder het motto "geef het volk brood en spelen."

Vanaf midden jaren '60 maakt sport een gigantische sprong voorwaarts. Onder minister Vrolijk, die direct na zijn benoeming als minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk werk (CRM) vaststelt dat de Rijksoverheid volledig tekort is geschoten op het terrein sport en recreatie en dat alles wat is ontwikkeld te danken is aan de lokale overheid (gemeenten) wordt in de eerst volgende troonrede van Koningin Juliana bekrachtigd dat de regering een begin

(ESMC) voor de eerste maal samen.

6 juli 1976

Het arrest Dona v. Mantero van het Europese hof van justitie wordt nagesproken. Daarin stelt het hof dat het reglement van de Italiaanse voetbalbond dat alleen Italiaanse spelers toelaat in de clubcompetities in strijd is met het Europees recht.

24 september 1976

Het Europese Sport voor Allen-handvest wordt door de raad van Europa officieel aangenomen als een resolutie

1977

In de schoot van de raad van Europa wordt het comité voor de ontwikkeling van de sport (CDDS) opgericht.

1979

In 1979 stelt de rijksoverheid vast dat zij in beginsel medeverantwoordelijk is voor topsport.

1980

*Bouw van de 500ste sporthal
Voortvloeiend uit de troonrede van 1966 werd in het jaar 1980 de vijfhonderdste sporthal gebouwd.*

1980 Boycot Spelen Moskou

In 1980 kwam er voor het eerste een nadrukkelijke pressie van de Tweede Kamer en de regering.

1982

Als follow-up op de boycot van de Spelen in Moskou kwam in 1982 een notitie tot stand die door zowel de politiek als de sport omarmd werd. In deze notitie werden de uitgangspunten benoemd die leidden tot een "gedragscode" sport en politiek.

1984

De no-nonsense jaren onder aanvoering van de kabinetten Lubbers I en II (CDA-VVD) stelt het kabinet dat mensen zich in hun vrije tijd minder afhankelijk moeten maken van de overheid. Het kabinet was van mening dat de overheid aanvullend moet zijn op dat wat de samenleving zelf produceert. De overheidsbemoediging met sport is kenmerkend voor de gehele Nederlandse verzorgingsstaat (Boorsma, 1984).

1986

In de notitie Rijksoverheid en NSF: taakafbakening, taakstelling en overleg op het gebied van sportbeleid wordt ingegaan op de relatie tussen overheid en particulier initiatief.

1987

De Tweede Kamer stemt in met de oprichting van de stichting Nationale Instantie Loterij (NSL). Toch zou pas in 1994 de eerste kraslot verkocht worden, dit was met name de oorzaak dat de Eerste Kamer de motie niet wilde uitvoeren.

1 juli 1993

*Fusie NOC en NSF
In 1993 fuseren de tot op dat moment verschillende organisaties tot één, gezamenlijk gaan ze verder onder de naam NOC/NSF.*

1994

Sport werd ondergebracht bij het ministerie van VWS en

wil maken in de subsidiering van o.a. de bouw van sporthallen. Ondanks de vergrote politieke inmenging is het opnieuw de sportwereld die in navolging van een nota in 1958 in 1970 opnieuw met een nota komt. De nota "Sport 70" is een gedetailleerd plan om tot een nationaal sportbeleid te komen, waarbij de drie overheidslagen en private, niet commerciële partijen moesten samenwerken. Deze plannen dragen naast een lobby van de sportwereld op politieke vertegenwoordigers van de Tweede Kamer bij, aan een amendement in 1973 waarbij een bezuiniging van het kabinet op het sportbudget ongedaan wordt gemaakt. Dit is de derde keer in de geschiedenis waarin met name de sport aandringt op overheidsbemoediging, maar het gaat hier wel om het beschikken/verkrijgen van financiële middelen. In de navolging van de nota "Sport 70" brengt de Rijksoverheid in 1974 een nota sportbeleid uit. In deze nota werd vooral veel aandacht geschonken aan sportieve recreatie. De nota was een afspiegeling van de kritiek op het prestatieniveau in sport en het belang dat het kabinet De'n Uyl (PVDA, 1973-1977) aan het welzijnsbeleid hechtte.

Ook Europees komt sport in de jaren '70 op de politieke agenda. Dit heeft tot resultaat dat alle Europese lidstaten gezamenlijk in 1975 het handvest "Sport voor Allen" ondertekenen. Hiermee verbindt iedere lidstaat zich aan de verplichting dat iedere burger recht heeft op een actieve sportbeoefening. Dit heeft in veel landen tot gevolg dat vanaf medio jaren zeventig het overheidsoptreden inzake breedtesportpromotie geïnstitutionaliseerd wordt.

In 1979 stelt de rijksoverheid vast dat zij in beginsel medeverantwoordelijk is voor topsport. In de nota wordt vastgelegd dat de rijksoverheid medeverantwoordelijk is op de terreinen; coördinatie en overleg, onderzoek en informatie, voorwaardenscheppende maatregelen en financiering.

In 1980 kwam er voor het eerste een nadrukkelijke pressie van de Tweede Kamer en de regering op de sport. Door middel van een motie bracht een meerderheid van de Tweede Kamer tot uitdrukking, dat moest worden afgezien van de deelneming van een sportteam uit Zuid-Afrika aan de paralympische spelen in 1980 in Arnhem. Deze druk was echter nog niks vergeleken met de druk vanuit de regering en parlement op de sport en met name het NOC om niet deel te nemen aan de Olympische Spelen 1980 in Moskou. Als follow-up op de boycot van de spelen in Moskou. Kwam in 1982 een notitie tot stand die door zowel de politiek als de sport omarmd werd. In deze notitie werden de uitgangspunten benoemd die leidden tot een "gedragscode" hoe politiek ideologische opvattingen wel/of

opgenomen in de naamgeving

1994 Troonrede

In de ontwikkeling van de hedendaagse samenleving spelen sport en actieve recreatie een steeds belangrijker rol (Beatrix).

15 december 1995

Het Bosman-arrest van het Europese hof van Justitie wordt uitgesproken.

1996

Nota "wat sport beweegt"

Sport werd in de jaren negentig steeds meer een element waarop beleid gevoerd diende te worden.

2 oktober 1997

Het verdrag van Amsterdam wordt ondertekend. Bij dit verdrag wordt voor de eerste maal ook een verklaring betreffende sport afgelegd.

20-23 mei 1999

In Athene vindt de eerste European Sports Conference (ESC) plaats.

11-12 december 1999

De Europese Commissie stelt het Helsinki-Report on Sport op.

1999

Staatsecretaris Vliegthart voert in 1999 de breedtesportimpuls in.

1999

Met de nota kansen voor de topsport omschrijft de rijksoverheid zijn rol in topsport als volgt; "Vanwege het autonome karakter van de sector voorziet het kabinet voor de rijksoverheid in de sport vooral een aanvullende en ondersteunende rol."

26 februari 2001

Het verdrag van Nice wordt ondertekend. In dit verdrag wordt opnieuw een verklaring betreffende sport afgelegd.

2003

Onder aanvoering van Balkenende II wordt een lastige financiële operatie uitgevoerd. De vele verstrekte subsidies moesten worden teruggedrongen of worden stopgezet.

6 februari 2003

Het Europese Parlement en de Raad van Ministers beslissen 2004 uit te roepen als het Europese jaar van opvoeding door sport.

8 mei 2003

Het Kolpak-arrest van het Europese hof van justitie wordt uitgesproken. Daarin stelt het hof dat professionele Slowaakse sporters die in de Europese Unie tewerkgesteld zijn, niet gediscrimineerd mogen worden (vanaf 2005 geldt dit tevens voor Russische sporters).

20-21 juni 2003

Sport krijgt een plaats in het ontwerp van de Europese grondwet. In artikel III-282 wordt de sociale en opvoedkundige rol van sport benadrukt.

niet vertaald mochten en konden worden naar de sport en tot welke consequentie deze leidden. Het belangrijkste uitgangspunt was echter wel dat de sport uiteindelijk zelf de keuze maakt om wel of niet deel te nemen aan de boycot (De Heer, 2000).

Tot halverwege de jaren '80 was de rolverdeling tussen overheid en sport er één die moeilijk te definiëren was. Met de notitie Rijksoverheid en NSF: taakafbakening, taakstelling en overleg op het gebied van sportbeleid" wordt ingegaan op de relatie tussen overheid en particulier initiatief.

In 1987 wordt één van de belangrijkste financiële maatregelen genomen door de Tweede Kamer. De Tweede Kamer stemt in met de oprichting van de stichting Nationale Instant Loterij (NSL). Toch zou pas in 1994 de eerste kraslot verkocht worden, dit had met name tot oorzaak dat de Eerste Kamer de motie niet wilde uitvoeren. Kijkend naar de huidige financiële stroming in de sportwereld is met name het NOC/NSF voor 75% van haar budget afhankelijk van deze inkomsten (De Koning, 2010).

Waar 1966 een belangrijk markeringspunt is in de bemoeienis van de politiek met de sport, wordt de huidige trend van politiek en sport ingezet in 1993. In 1993 fuseren de NOC en NSF tot op dat moment verschillende organisaties tot één, gezamenlijk gaan ze verder onder de naam NOC*NSF. Ze voeren getweeën de druk op de rijksoverheid op. Markeringspunt voor deze ontwikkeling was het rapport van A.T. Kearney uit 1992 zijn rapport luidde als volgt; "sport als bron van inspiratie voor onze samenleving", met als ondertitel, "sport biedt unieke kansen voor de ontwikkeling van de maatschappij." Het rapport werd uiteindelijk niet omarmd door de toenmalig minister-president Lubbers. Hij beweerde, in de geest van de jaren '80, dat het met de sport juist zo goed ging, omdat de overheid zich er niet mee bemoeide. In het nieuwe kabinet Paars in 1994, werd het rapport van Kearney wel aangegrepen. Sport werd per direct opgenomen in het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Met de nota "Wat sport beweegt (1996)" onderstreept het paarse kabinet dat sport in de jaren negentig steeds meer een element waarop beleid gevoerd diende te worden. Men was van mening dat sport voor ontspanning, zelfontplooiing en gezondheid zorgde. Met het schrijven van de nota "Wat sport beweegt", werd ook de integraliteit van sportbeleid onderstreept, andere departementen werden betrokken bij de ontwikkeling en gevraagd naar hun bijdrage.

Staatsecretaris Vliegthart voert in 1999 de

2005 en 2006

Met sportnota "tijd voor sport" en uitvoeringsnota "Samen voor de Sport" is het kabinet Balkenende II er in geslaagd de lastige financiële operatie van 2003 en de integrale benadering van sport door te zetten. Er is nog nooit zoveel geld vanuit de rijksoverheid geïnvesteerd in de sport.

18 juli 2006

Het arrest van Meca-Medina en Majcen van het Europese hof van justitie wordt uitgesproken. Daarin stelt het hof dat de Europese mededingingsregels van toepassing kunnen zijn op de IOC- antidoping regelgeving, maar dat deze laatste niet in strijd is met het Europees recht.

11 juli 2007

De Europese Commissie brengt een "White paper on sport" uit met daarin een stand van zaken betreffende het gevoerde optreden en aanbevelingen voor toekomstige beleid inzake sport

Januari 2008

Nota de kracht van sport wordt uitgebracht

03 juli 2009

Het kabinet stelt het Olympisch Plan 2028 vast.

20 april 2010

Het kabinet steunt de kandidaatstelling voor het WK 2018/2022 met het benoemen van zeven garanties.

breedtesportimpuls in. De breedtesportimpuls richt zich op de versterking van de sociale infrastructuur, op de intrinsieke en maatschappelijke doelen, een integrale benadering van sport waarbij sport ingezet wordt als middel en het leggen van lokale dwarsverbanden tussen diverse sportaanbieders. Het betreft een subsidie die loopt tot maximaal 2002, het de eerste keer dat de overheid een koppelsubsidie toepast in de sport.

Ook Europees krijgt de sport meer betekenis. Sport wordt meer en meer gezien als een middel tot het vormen van een identiteit en saamhorigheid. In 2003 krijgt Sport een plaats in het ontwerp van de Europese grondwet. In artikel III-282 wordt de sociale en opvoedkundige rol van sport benadrukt. Vanaf dit moment wordt sport in Europa met name vanwege de sociale en opvoedkundige aspecten een belangrijke rol toegedicht waarin vanuit Europees perspectief een verantwoordelijkheid ligt. Volgend op deze ontwikkelingen brengt de Europese Commissie in 2007 een "White paper on Sport" uit met daarin een stand van zaken betreffende het gevoerde optreden en aanbevelingen voor toekomstige beleid inzake sport

Overheidsbemoeienis in de sport

De overheid heeft zich altijd bemoeid met de maatschappelijke kwesties. De belangrijkste reden hiervoor is dat ze op deze manier de economie en de politieke richting van het land naar haar hand kan zetten. De staat ziet het mede als zijn taak om te streven naar een gezonde en fitte bevolking, die het land kan verdedigen in tijden van oorlog en die op internationaal niveau kan zorgen voor roem en prestige in de vorm van succesvolle topsporters. Omdat de sport de maatschappij aanzienlijke voordelen te bieden heeft, heeft de overheid een aantal goede redenen om erin te investeren. Toch blijven de overheidsmiddelen en belastingszaken altijd schaars, en sport is één van de vele instellingen die uit zijn op een deel van het overheidsbudget. Om die reden is de sport niet altijd verzekerd van financiering: zij moet concurreren met andere zeer belangrijke onderdelen van de maatschappij, zoals defensie, gezondheidszorg, veiligheid, welzijn en onderwijs. Al deze terreinen zijn ook wettelijk verankerd en worden door de overheid, zeker in economische moeilijke tijden, als primair gezien. Toch is het niet zo moeilijk om argumenten te vinden voor overheidsinmenging in de sport. Zo kunnen we beargumenteren dat de maatschappij niet alleen beter af is met meer sportaccommodaties en –diensten, maar dat er zonder staatssteun ook veel te weinig geld wordt geïnvesteerd in de sport (Westerbeek, 2007). Westerbeek geeft drie belangrijke argumenten weer die legitimatie van overheidsinmengingen bekrachtigen:

- *De sociale baten* zijn een toegevoegde waarde die samenlevingen kunnen ondervinden door de productie van een product of dienst. Wanneer er wordt vastgesteld dat iets sociale baten zou kunnen voortbrengen, zou de samenleving erbij gebaat zijn als er extra middelen voor deze activiteiten werden gereserveerd. Aangezien sociale baten niet direct als financieel voordeel kunnen worden gezien, zal de private sector deze investering niet plegen en zal de overheid het betreffende financiële gat moeten dichten.
- *Sport als publiek goed of publieke dienst*, zijn goederen/diensten die, als ze eenmaal door iemand zijn geconsumeerd, ook nog door anderen kunnen worden gebruikt.

- *Sport voor iedereen*, overheidsinmenging is gerechtvaardigd omdat kan worden gesteld dat de hele samenleving profiteert van het feit dat burgers fit en gezond zijn en dat om die reden niemand mag worden uitgesloten; niet op basis van een te laag inkomen of als gevolg van een gebrek aan accommodaties in sommige gebieden.

De sportsector is sterk in opkomst en wordt door de overheid en beleidsmakers steeds meer ingezet als een belangrijk instrument om vraagstukken rondom maatschappelijke issues aan de pakken (Vermeulen en Verweel, 2009). Aan het eind van de vorige eeuw vond echter een belangrijke omslag plaats in het denken over sport. Tegenwoordig komt de subsidiestroom vanuit de politiek op gang als de sport zich actief inzet voor de doelen die de politiek wenselijk en maatschappelijk verantwoord acht. Een tweede belangrijke verandering in het afgelopen decennium is de toegenomen waardering voor het “presteren”. Sporthelden komen meer en meer in aanzien en de politiek wil zich daar graag mee identificeren (Brink & Wieldraaijer, 2010). Het idee dat Nederland kans heeft op een toptienklassering in de internationale sport, spreekt velen aan. “Bewegen, meedoen en presteren” werden de sleutelwoorden in het beleid van ministerie van VWS. Voortvloeiend uit deze omslag in het denken over sport zijn er met name op financieel gebied veranderingen opgetreden. Zo is de financiële bijdrage van de rijksoverheid aan sport vanaf 1994 tot heden fors gegroeid van 25 miljoen tot 140 miljoen die nu op de begroting staat en maken de vaste bijdragen voor sportbonden en organisaties plaats voor projectsubsidies. De sport wordt door deze subsidies voor de overheid beter stuurbaar. Veel gemeenten, de grootste financiële bron van de sport, zijn sindsdien op een vergelijkbare wijze de lokale sport gaan subsidiëren. Een andere manier waardoor de overheid de sport meer kan sturen is het financieren van bonden als ze maatschappelijke taken op zich nemen. Sturing is ook af te lezen aan regelgeving die niet direct is verbonden aan subsidiering, zoals het rookverbod in sportkantines, bevordering van fair play en voorschriften voor goed sportbestuur. Er is echter een tweede geldstroom waar de overheid via het verlenen van een vergunning ruimte voor schept en regels aan stelt, maar waarbij de zeggenschap over de besteding bij de georganiseerde sport ligt. Dat zijn de opbrengsten uit toto en Lotto: ruim veertig miljoen per jaar (Koning, 2010). Af en toe klinkt in de kamer protest tegen het feit dat NOC*NSF dat geld zomaar mag uitgeven. Kan daarvoor niet beter een onafhankelijke organisatie in het leven worden geroepen? Maar het ministerie zegt daaraan geen behoefte te hebben. Zolang de bonden onderling consensus kunnen bereiken over de systematiek van de verdeling, kan de overheid zich beter op afstand houden.

Het toenmalige kabinet Balkenende krijgt voor de invoering van projectsubsidies in de sport brede steun van de Tweede Kamer, ook van partijen die gewoonlijk nogal hechten aan autonomie in eigen kring en zich verzetten tegen overheidsbemoediging in het maatschappelijk veld. Maar er is brede politieke instemming met het uitgangspunt dat de sport alleen geld mag krijgen voor haar bijdragen aan maatschappelijk gewenste ontwikkelingen. Formeel gezien tast dat de vrijheid van de sport niet aan, maar wie niet mee wilde doen, raakte veel inkomsten kwijt. Het kabinet brengt in 2005 de nota “Tijd voor Sport” uit waarbij drie belangrijke speerpunten worden benoemd; bevordering van gezondheid, vergroten van integratie en de ontwikkeling van topsport. Presteren, meedoen en bewegen gelden vanaf dat moment als de sleutelwoorden. Voorvloeiend uit deze nota komen allerlei projecten waar de sport op kan intekenen, zoals het “Nationaal Actieplan Sport en Bewegen”, “Gezond door Sport”, “Meedoen allochtone jeugd door sport” en “Impuls Brede scholen en Sport”. De benaming en exacte regeltjes veranderen af en toe, maar de centrale gedachte blijft dat sport en onderwijs dicht bij elkaar moeten komen en dat sport een belangrijke bijdrage kan leveren aan het vergroten van de leefbaarheid van buurten en wijken (Brink & Wieldraaijer, 2010). Door de toegenomen rol van de rijksoverheid, maar ook van gemeentelijk en provinciale overheden, hebben traditionele sportorganisaties niet langer het alleenrecht. De “versporting van de samenleving” is een ontwikkeling die breder gaat dan de georganiseerde sport. Onder aanvoering van de ambitie om de Olympische Spelen in 2028 naar

Nederland te halen en structureel tot de toptienklassering te behoren zijn investeringen in topsport noodzakelijk. Niet alleen de topsport moet zich verder ontwikkelen, ook de breedtesport zal tot in de haarvaten van de samenleving moeten doordringen. En de Nederlander zal de sport in het algemeen en de Spelen in het bijzonder moeten omarmen om tot een kansrijke kandidatuur te komen. Het Kabinetsstandpunt over dit plan kreeg de titel “Uitblinken op alle niveaus”. Daarin is ook aangegeven dat niet alleen VWS, maar ook alle andere departementen betrokken moeten zijn bij dit plan. Ook in de troonrede liet het kabinet de Koningin de mogelijke kandidatuur voor de Olympische Spelen van 2028 “een bron van inspiratie” noemen. Immers, niet alleen de sport, maar de samenleving moet daarvoor op Olympisch niveau komen. De financiële consequenties van het Kabinetsstandpunt zijn op dit moment nog niet duidelijk. Het Kabinet stelde voor de periode van 2009-2011 jaarlijks één miljoen euro beschikbaar voor het uitwerken van de plannen. Steun zal grotendeels afhankelijk zijn van de maatschappelijke kosten-batenanalyse, de draagvlakmeting onder de bevolking en toekomstige uitwerking van de plannen en financiering.

Nationaal maar ook internationaal mag je toch de conclusie trekken dat sport meer en meer een politiek speerpunt is geworden. Dit wordt ook bevestigd in een toenemende rol van politiek in de sport, door zowel beleidstechnisch als voorwaarde scheppend op te treden. Deze conclusie werpt ook meteen de vraag op in hoeverre sport nu een privaat en/of publiekelijk goed is wetende dat sport in Nederland van oudsher een aangelegenheid van de vrijwillige en informele sector is, “sport is een individueel goed”. De overheid vond de ontwikkeling van sportbeleid een primaire verantwoordelijkheid van particulier initiatief (Van Bottenburg & Schuyt, 1996). Hoe anders is het medio 2012. Zoals reeds eerder beschreven, verschuift het overheidsbeleid naar beleidsnetwerken, waarbij gesproken wordt over governance-arrangementen. Deze beleidsnetwerken waarbij de overheid samen met marktactoren en actoren uit de civiele maatschappij voor sturing en normerend optreden zorgt, is binnen de sport nog geen gemeengoed. Vele sportbonden leggen zich node neer bij het feit dat de staat een co-normerende rol krijgt in nieuwe governance-arrangementen (Bruynickx & Scheerder, 2009). Merk dus op dat er in de sport een soort omgekeerde evolutie plaatsvindt. Het gaat hier niet om andere actoren naast de staat die mee de sportwereld reguleren en sturen, maar eerder om de sportwereld die zichzelf steeds als een aparte activiteit heeft gezien, die de overheid moet aanvaarden.

Wie over overheidsbeleid spreekt, verwijst naar het publieke domein. Het onderscheid tussen de publieke en private sfeer is erg belangrijk voor de analyse van politieke relaties. De publieke sfeer is dat deel van de sociale realiteit dat het particuliere belang overschrijdt omwille van het essentieel collectief karakter en/of de koppeling met de openbare orde en publieke organisaties. De politiek richt zich in eerste instantie op de organisatie van de openbare ruimte en op het bepalen van de scheidslijnen tussen de publieke sfeer en de private sfeer (Bruynickx & Scheerder, 2009). Het maatschappelijk gegeven van de sport laat zich niet zo eenvoudig in één van deze categorieën onderbrengen. Meer zelfs, de sport is vaak voorwerp van strijd tussen het private en publieke karakter (Van der Poel, 2004). Het voeren van sportbeleid, dat in principe een publiek karakter heeft, is gericht op het organiseren, ondersteunen, faciliteren en stimuleren van activiteiten die zich vaak in de private sfeer afspelen.

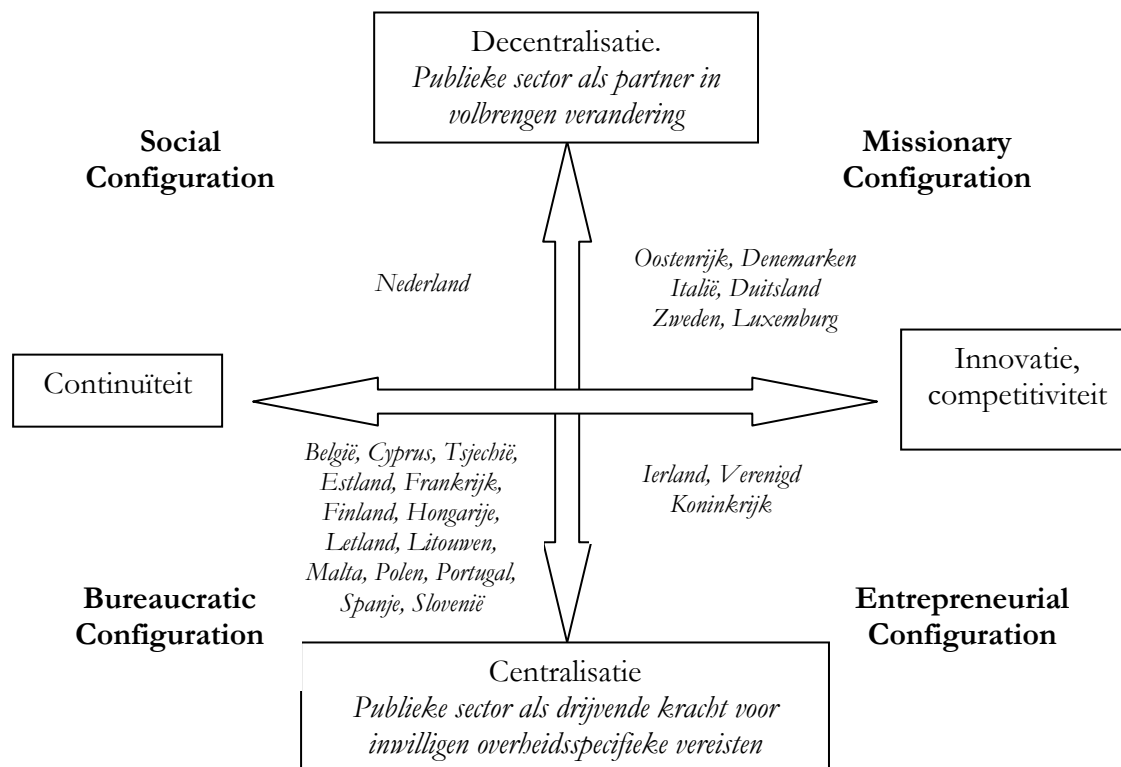
Sport en politiek in andere landen

De centrale overheid kan zich vanuit meerdere perspectieven bemoeien met de sport. De omvang van de inmenging en de vorm die deze bemoeienis kan aannemen, zijn sterk afhankelijk van de ideologie en de filosofie van de overheidsinstelling. Internationaal is er een grote mate van diversiteit qua invulling en overheidsbemoeienis in de sport. Grofweg zijn er vier verschillende ideologieën te onderscheiden (Westerbeek, 2007): conservatisme, reformisme, neoliberalisme en

socialisme. Elke ideologie verkondigt niet alleen een eigen mening waar het gaat om de rol van de overheid, maar heeft ook andere ideeën over de manier waarop sport het welzijnsniveau van de maatschappij kan vergroten. Het gevolg hiervan is dat elke ideologie verschillende resultaten voortbrengt op het gebied van sportontwikkeling en dat de ideologie vaak geen rekening houdt met belanghebbenden van de branche. De vier beschreven ideologieën zijn slechts vereenvoudigde typeringen. In werkelijkheid zal de overheid namelijk gedeeltes van elke ideologie gebruiken om haar mening/visie te bepalen ten aanzien van sportzaken of kwesties. Wel hebben de meeste regeringen meer eigenschappen van de ene ideologie dan van de andere (Westerbeek, 2007).

Kenmerkend voor de sport in Europa is de sterke en uitgebreide aanwezigheid van sportfederaties en sportclubs, resulterend in het zogenaamde “Europese sportmodel” (Arnaut, 2006; European Commission, 1998). In deze voorstelling zijn sportclubs aangesloten bij regionale sportbonden, die op hun beurt deel uitmaken van nationale sportfederaties. Deze nationale sportfederaties zijn dan weer lid van een overkoepelende organisatie op Europees niveau die onder toezicht staat van een internationale sportfederatie (Scheerder & Vermeersch, 2007). In tegenstelling tot het Amerikaanse sportmodel waarin slechts een beperkte rol voor de overheid is weggelegd duidt men het Europese model als een “gemengd” sportbestel aan (European Commission, 1997). Een belangrijke bijdrage aan dit “gemengde” sportbestel kwam tot stand direct na de Tweede Wereldoorlog waarin veel Europese landen een overheidsbeleid gingen voeren met als doel om zoveel mogelijk burgers aan te zetten tot een actieve deelname aan de bewegingscultuur. Dit overheidsoptreden inzake sportbeoefening leidde uiteindelijk tot het Europese handvest Sport voor Allen. De verantwoordelijkheid en inmenging inzake sport vanwege de overheid vertoont echter sterke verschillen tussen Europese landen, en dit wat organisatie en structuur betreft, met zowel nadelen als voordelen (Houlihan, 1997).

In het Vocasport-rapport van Camey e.a. (2004) worden diverse nationale sportsystemen in de lidstaten van de EU bestudeerd. Camey e.a. stellen vier basisconfiguraties van nationale sportsystemen in de Europese Unie voor.

Figuur 1: Typologie van sportsystemen in de Europese Unie (Camey e.a., 2004)

De *bureaucratic configuration* wordt gekenmerkt door een zeer actieve rol van de overheid in het reguleren van het sportsysteem. Doorgaans is er binnen deze configuratie sprake van een sterk wetgevend kader en is de relatie tussen overheid en andere spelers ofwel beperkt dan wel eerder dirigerend. Zowel consumenten als de private sector hebben in dit model slechts een kleine impact op de organisatie en het implementeren van sportbeleid. De *missionary configuration* kenmerkt zich door de dominante aanwezigheid van de vrijwilligerssector die een grote autonomie heeft in het nemen van beslissingen. De private sector is slechts beperkt aanwezig. De *entrepreneurial configuration* wordt gekarakteriseerd door een sterke regulering vanuit de sport business. Vraag en aanbod worden hier sterk door de markt bepaald. De rol van de publieke autoriteiten en de vrijwilligerssector is secundair aan deze marktlogica. De *social configuration* tenslotte wordt gekenmerkt door een intense samenwerking tussen de publieke sector, vrijwilligerssector- en commerciële sector. Binnen dit model zijn meerdere aanbieders en organisaties, zowel publieke als private actief (Van Tuyckom & Scheerder, 2010).

3.2.3 Het Olympisch Plan 2028

Na de voor Nederland succesvolle Olympische Spelen in 2000 in Sydney droomden een aantal Nederlandse sportliefhebbers ervan om honderd jaar na Amsterdam de Olympische Spelen in 2028 opnieuw naar Nederland te halen. Het bestuur van NOC*NSF pakte deze droom op en nam in 2006 het initiatief om te onderzoeken hoe de discussie over de organisatie van de Olympische Spelen het best zou kunnen worden ingericht (Olympisch Plan 2028, 2009). Het onderzoek naar draagvlak en haalbaarheid werd gesteund en gefinancierd door het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), het Ministerie van Economische Zaken (EZ), het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM) en de vier grote steden Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht. Als voorlopige uitkomst van dit haalbaarheidsonderzoek werd in mei 2009 het Olympisch Plan 2028 gepresenteerd. In het plan van aanpak op hoofdlijnen wordt beschreven hoe heel Nederland naar ‘Olympisch niveau’ gebracht kan worden (Olympisch Plan 2028, 2009). De uitwerking van deze hoofdlijnen is gefaseerd in drie fasen.

2006-2009 Onderzoeksfase

In deze fase worden de ambities geformuleerd in een plan van aanpak op hoofdlijnen en wordt hiervoor een breed draagvlak verworven, via een brede maatschappelijk discussie. Resultaat: een charter waarmee de deelnemende partijen zich concreet verbinden aan het Olympisch Plan 2028.

2009-2016 Opbouwfase

Voor elk van de geformuleerde ambities wordt met en door de betrokken partijen een plan van aanpak uitgewerkt en doorgevoerd. Resultaat: heel Nederland naar Olympisch Niveau.

Het Olympisch Plan 2028 is het middel om de missie te realiseren. Het Olympisch Plan 2028 bestaat uit acht ambities. Elke ambitie wordt bereikt door een set van activiteiten. De acht gedefinieerde ambities zijn (Olympisch Plan 2028, 2009)

- Topsport – optimaal presteren
- Breedtesport – sport voor ons allemaal
- Sociaal-maatschappelijk – meedoen is winnen voor iedereen

- Welzijn – op onze gezondheid
- Economie – Hollands welvaren
- Ruimtelijk – eensgezind naar onze bestemming
- Evenementen – Nederland evenementenland
- Media-aandacht – de media maken de cirkel rond

Kandidaatsfase vanaf 2016

Kandidaatsfase: aan het begin van deze fase wordt besloten of Nederland zich kandidaat stelt voor organisatie van de Olympische en Paralympische Spelen 2028.

Mede op basis van het Olympisch Plan 2028 heeft het toenmalige kabinet Balkenende, onder aanvoering van staatssecretaris Bussemaker in navolging van het kabinetsnota “Samen voor Sport” een vertaling gemaakt naar het kabinetsstandpunt betreffende dit plan. In juli 2009 brengt het kabinet Balkenende officieel naar buiten dat het de Olympische ambities voortvloeiend uit het Olympisch Plan 2028 steunt. Het kabinet erkent het grote belang van sport voor de Nederlandse samenleving en benoemt de kracht van sport voor de sociale cohesie, economie, de gezondheid en integratie. Het kabinetsbeleid richt zich bij het uitbrengen van steun aan het Olympisch Plan 2028 in eerste instantie op het versterken van de sport. Sport op een hoger plan tillen en inzetten als inspiratiebron voor andere sectoren om hiermee tot de wereldtop te behoren op diverse terreinen; economisch, sociaal, ruimtelijk en cultureel. Dit alles onder de noemer “Uitblinken op alle niveaus” (VWS, 2009). Het toenmalige kabinet Balkenende, maar reeds ook het kabinet Rutte, geven hierbij nadrukkelijk aan dat als we de komende jaren genoeg vooruitgang boeken, als we van Nederland een land hebben gemaakt dat excelleert op verschillende niveaus, dan komt het er misschien wel van dat we een bid gaan uitbrengen voor de Olympische en Paralympische Spelen in 2028 (Bussemaker, 2009).

In reactie op en geïnspireerd door het Olympisch Plan 2028 wil het toenmalige kabinet Balkenende een aantal ambities en prioriteiten benoemen. Dat zijn de Olympische ambities die de regering het meeste waardevol en kansrijk acht voor de samenleving (Uitblinken op alle niveaus, 2009).

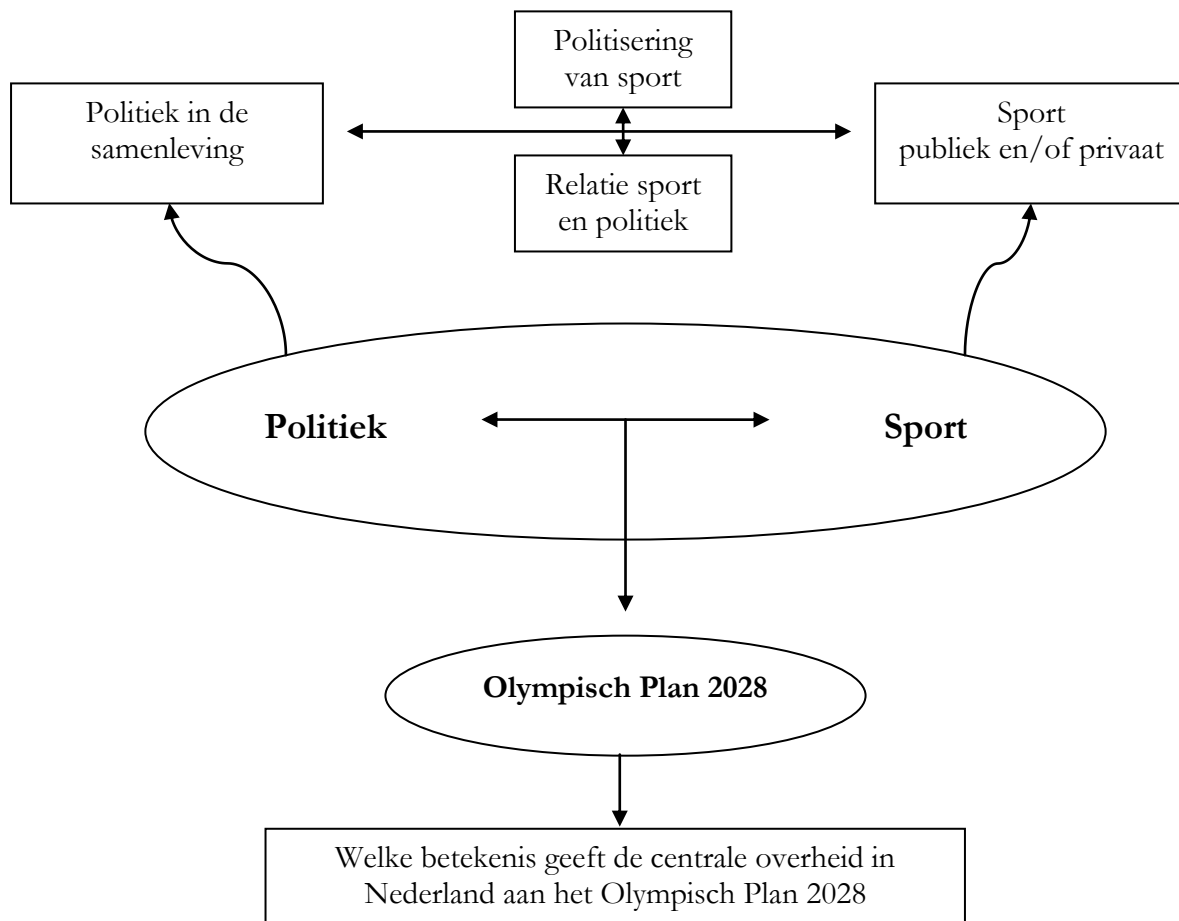
- Talentvol Nederland: in 2028 moet er in Nederland een cultuur zijn waarin vanzelfsprekend is om te willen presteren en excelleren. In de sport, maar ook in de cultuur, het onderwijs en ondernemerschap.
- Meedoen in Nederland: het doel is dat in 2028 sport voor iedereen toegankelijk is, dat meer mensen bewegen en sporten en dat sport eraan bijdraagt dat mensen deelnemen aan de samenleving.
- Vitaal Nederland: de Nederlandse bevolking is in 2028 fit en vitaal. Een actieve en gezonde leefstijl is onder alle Nederlanders wijd verbreid.
- De kaart van Nederland: ons land moet in 2028 aantrekkelijk zijn voor toeristen, goed bereikbaar met hoogwaardig vervoer en met een prettig vestigingsklimaat voor bedrijven.
- Nederland in beeld: in 2028 moet Nederland internationaal bekend staan als een klein land met grote ambities en resultaten. Een land dat in staat is grote evenementen te organiseren. Een land dat een betrouwbare handelspartner is, waar bedrijven graag hun hoofdkantoor vestigen en dat aantrekkelijk is voor toeristen.

Op basis van bovenstaande vijf ambities kan de regering nog niet altijd concrete maatregelen nemen, zeker als daarmee grote investeringen gepaard gaan. Het kabinet Balkenende benoemt in “uitblinken op alle niveaus” enkele mogelijke concrete uitwerkingen per ambitie. Concreet heeft het toenmalige kabinet een financiële bijdrage toegezegd voor de periode van 2009 tot 2011 van in totaal 13.5 miljoen euro. Dit bedrag is mede bestemd voor de ontwikkeling en het binnenhalen

van grote sportevenementen en voor het dagelijks bestuur van het Olympisch Vuur die verantwoordelijk is voor de uitwerking van de acht ambities van het Olympisch Plan 2028. Een belangrijk uitgangspunt van het toenmalige kabinet Balkenende is dat het voor Nederland al winst oplevert om de ambitie te hebben zonder dat de spelen misschien ooit in Nederland worden georganiseerd (Uitblinken op alle niveaus, 2009). Hierbij wil het kabinet nadrukkelijk het gesprek aan gaan met partners en mede-investeerders.

3.3 Conceptueel model

Het conceptueel model is een modelmatige samenvatting van de beschreven literatuur in het theoretisch kader. Het theoretisch kader is opgebouwd uit de eerder vermelde exogene variabelen en beschrijft de bestaande achtergrond en kennis rondom het onderwerp van dit onderzoek. Het conceptueel model schetst symbolisch de kern van het theoretisch kader waarbij eerst de relatie tussen sport en politiek is beschreven waarbij de vragen hoe is het politieke systeem in Nederland geordend en hoe is sport gepolitiseerd centraal stonden. Om vervolgens te kijken naar hoe de relatie tussen sport en politiek tot uiting komt in de casus van het Olympisch Plan. Voortvloeiend uit het theoretisch kader is er een onderscheidt gemaakt in vijf thema's die alle weer enkele onderzoekseenheden herbergen. Deze vijf thema's met de verschillende onderzoekseenheden hebben geleid tot de samenstelling van het conceptueel model, dat vervolgens weer gebruikt is voor de opzet van de topiclijst voor de afgenomen interviews.

Figuur 2: Conceptueel model

Hoofdstuk 4: Betekenisgeving aan het Olympisch Plan 2028

De semi-gestructureerde interviews hebben verschillende resultaten opgeleverd voor het onderzoek. De transcripten van de interviews zijn met elkaar vergeleken en in dit hoofdstuk worden de belangrijkste data aan de hand van een aantal thema's beschreven. Citaten uit de interviews dienen als ondersteuning voor de data. De thema's komen voort uit de topics die centraal hebben gestaan tijdens de interviews. De topics zijn het resultaat van het theoretisch kader dat is beschreven in hoofdstuk 3. In het volgende hoofdstuk worden de resultaten geanalyseerd met behulp van het beschreven analysekader en getoetst aan de literatuur.

Allereerst zal in paragraaf 4.1 het topic "De rol van de centrale overheid" besproken worden. Paragraaf 4.2 gaat in op "De rol die sport speelt in de samenleving." Hierna volgt in paragraaf 4.3 "De politisering van sport" waarna in paragraaf 4.4 "De relatie tussen sport en politiek" nader beschreven zal worden. In de afsluitende paragraaf 4.5 zal worden ingegaan op het "Olympisch Plan 2028." Deze volgorde is opgezet volgens het trechtermodel: van algemeen naar specifiek. Zo wordt in de eerste twee paragrafen ingegaan op algemene topics en komen de topics die zich specifiek richten op sport en politiek, de relatie die deze twee tot elkaar hebben en hoe deze relatie tot uiting komt in het Olympisch Plan, later in dit hoofdstuk aan bod.

4.1 De rol van de centrale overheid

De centrale overheid kan gezien worden als een arena waarbinnen verschillende partijen, die elk vanuit een eigen kijk op de samenleving, een machtsstrijd voeren. Uit de interviews blijkt dat het merendeel van de gesproken betrokkenen de rol van de centrale overheid ziet in het nakomen van de wettelijke afspraken zoals deze zijn vastgelegd in de grondwet. De wijze waarop onze democratie is opgebouwd zorgt ervoor dat de samenleving, door middel van stemgedrag, bepaalt welke politieke kleuring in Den Haag de voorkeur krijgt.

"Democratie is volgens mij de minst slechte bestuursvorm waarin individuen hun vrijheid opgeven om samen te kunnen leven op een bepaald grondgebied. Politiek is uiteindelijk de verschijningsvorm daarvan en ik zie de politiek en de politici als het vehikel van het volk"
(respondent 1).

Waar de ene politicus zichzelf ziet als een vertegenwoordiger van het volk, ziet de ander zichzelf als een vertegenwoordiger van de mensen die op zijn partij hebben gestemd of op de desbetreffende politicus zelf. Het verschil in deze opvatting zit hem in de wijze waarop je aankijkt tegen de rol die de respondenten spelen als politici in de samenleving. Waar de één zegt het hele volk te vertegenwoordigen en daarmee impliciet aangeeft dat zijn stem de stem van het volk is, zegt de ander alleen het geluid te vertolken van een deel van het volk.

"De politicus die zegt het volk te vertegenwoordigen is de politicus die je als eerste moet wantrouwen" (respondent 1).

"Als politicus vertegenwoordig je het volk en het belang van het volk" (respondent 4).

De gesproken betrokkenen geven allen aan dat de verantwoordelijkheid van de centrale overheid ligt in het verbeteren van de samenleving of de samenleving op een goede en juiste manier organiseren. Hierbij vormen de vastgestelde afspraken zoals opgenomen in de grondwet het uitgangspunt. Beleidsterreinen als de zorg, onderwijs, ruimtelijke ordening, economie, veiligheid, werkgelegenheid en integratie worden veelal genoemd als een primaire taak van de centrale overheid. Maar het gaat hierbij wel alleen om de grote lijnen. Het verschil in opvatting zit veel

meer in de wijze waarop de respondenten vinden dat de gemaakte afspraken vertaald worden naar een betere samenleving en hoe dat dan georganiseerd wordt. De politieke kleur die je hierin vertegenwoordigt is heel erg bepalend voor de opvatting die je hebt ten aanzien van de verschillende beleidsterreinen. Waar de één pleit voor een grotere mate van verantwoordelijkheid voor de burgers zelf en een terugtrekkende overheid, vindt de ander dat de overheid veel meer regie dient te behouden op wat er in de samenleving dient te gebeuren.

“Van verzorgingsstaat naar een geëmancipeerde bevolking waarbij de overheid voorwaarden schept maar individuen meer verantwoordelijkheden nemen” (respondent 7)

Het verschil in opvatting komt met name tot uiting in de discussie wat privaat en/of publiek domein is en wat dit betekent voor de overheid. Het verschil in opvatting zit hem met name in de liberale en sociale opvatting die de verschillende parlementariërs hebben.

“De overheid is ervoor om de publieke sector goed te organiseren en het publiekelijk belang te dienen. De politieke strijd in Den Haag gaat over wat is wel publiek domein en wat is geen publiek domein” (respondent 2).

Waar de groep met de sociale opvatting streeft naar een grote mate van gelijkheid en recht van deelname op verschillende beleidsterreinen of het nu gaat om betaalbare en toegankelijke zorg, werkgelegenheid, de verdeling van de welvaart naar rato of recht tot sportdeelnames, streeft de meer liberale groep parlementariërs naar een grotere betrokkenheid van de private sector en meer individuele verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid. Het is ook de eerstgenoemde groep die pretendeert een sociale opvatting na te streven die inmenging van de private sector op “publiek” terrein argwanend bekijkt.

“Samenwerking tussen publiek en privaat is niet altijd een goede ontwikkeling. Als het bedrijfsleven en publiek domein kunnen samenwerken op bijvoorbeeld het terrein van innovatie of het stimuleren van ontwikkelingen, vind ik dat goed. Maar je ziet dat de samenwerking wordt afgedwongen doordat het publiek domein steeds verder wordt verkleind. Het wordt steeds meer privaat domein. Het grote probleem wat ik hiervan vind, zeker als het gaat om de kerndoelen en de sociale grondrechten die mensen hebben, is dat we er zelf steeds minder over gaan, dat we wel betalen, maar dat we er niet over gaan” (respondent 2).

De scheidslijn wat wel en niet publiek terrein is ligt voor de één in de sociale grondrechten en/of kernbehoeften die als mens nodig zijn om mens te kunnen zijn. Maar voor een andere respondent aan de situatie, waarbij de private sector geen economische waarde ziet en de overheid deze wel als belangrijk acht voor de samenleving. Dit wordt wel omschreven als het falen van de markt.

“Het gaat bij deze discussie/opvatting om welke taken dicht je toe aan de overheid, wat een democratische georganiseerd geheel is, en wat niet. Daar komt het echt op neer”(respondent 2).

Een punt dat eigenlijk alle respondenten wel teruggeven in de discussie over wat wel en niet publiek terrein is, is dat bij nalatigheid of niet goed functioneren van de markt de overheid dient bij te springen als de private sector de winsten reeds heeft geïnd.

“Op het moment dat het misgaat, dienen wij als overheid het op te lossen, maar dan heeft het bedrijfsleven inmiddels de winsten getoucheerd. Dat hebben we reeds meerdere malen gezien in bijvoorbeeld de bankencrisis, de zorg, het openbaar vervoer, maar ook rondom het WK bid voetbal” (respondent 2).

4.2 De rol die sport heeft in de samenleving

Alle respondenten in dit onderzoek zijn in meer of mindere mate betrokken bij de sport. Grofweg zou er een onderscheid gemaakt kunnen worden in drie groepen: politieke vertegenwoordigers van de centrale overheid, respondenten van het ministerie van VWS en vertegenwoordigers van de sportwereld. Alle respondenten erkennen de rol van sport in de samenleving. In deze paragraaf zal nadrukkelijker worden ingaan op de resultaten van deze topic die grofweg ingaat op de waarde en functie van de sport in de samenleving en of sport een publiek of privaat domein betreft. Met name in de discussie rondom privaat en publiek is de politieke kleuring en de daaruit voortvloeiende opvatting, van de respondent, belangrijk.

Alle respondenten zijn het er over eens dat sport een belangrijke bijdrage levert aan de maatschappij. Deze bijdrage kent twee diverse elementen. Eén, de individuele ontplooiingswaarde en twee, de waarde van sport op andere beleidsterreinen. De consensus betreffende de individuele ontplooiingswaarde is groot. Alle respondenten erkennen dat sport een belangrijke bijdrage levert aan de ontwikkeling van de mens en gedeelde normen en waarden van de samenleving kan overbrengen. Hierbij valt met name te denken aan het omgaan met winnen en verliezen, je leert samen spelen, het is goed voor je fysieke ontwikkeling, het levert een bijdrage aan een gezond leven, het draagt bij aan betere leerprestaties en het vergroten van zelfwaardering en zelfvertrouwen. Alle respondenten zijn het er dan ook over eens dat de overheid in ieder geval verantwoordelijk is voor goed bewegingsonderwijs op scholen.

“Sport kan een brug maken naar mensen die aan de zelfkant van de samenleving zitten, de kracht van sport zoals wij dat in Nederland inzetten is dat wij willen laten zien dat je door middel van sport de zelfwaardering en het zelfvertrouwen van mensen kan vergroten” (respondent 6).

Volgens één van de gesproken betrokkenen komt deze individuele ontplooiingswaarde met name voort uit het feit dat sport één van de beleidsterreinen is die van onder af komt en waar de rol van de overheid erg gering is. Waar er grote consensus bestaat over de individuele kracht van sport voor de maatschappij zijn er verschillende meningen omtrent de waarde van sport op andere beleidsterreinen.

“De functie van sport, de waarde van sport en de heilzame werking van sport fluctueert. Ik heb onderzoeken gelezen waaruit blijkt dat sport niet bijdraagt aan het integratie-vraagstuk en ik heb vrij recentelijk weer gelezen dat dit wel het geval is. Over dit soort neveneffecten voortkomend van uit de sport ben ik zeer sceptisch” (respondent 1).

Toch is het merendeel van de geïnterviewden het eens met de kracht van sport die het kan hebben op andere beleidsterreinen. Sport heeft zowel een maatschappelijke als economische betekenis en draagt bij aan de sociale binding en cohesie en kan goed worden ingezet als preventief middel in de gezondheidszorg.

“Het leuke aan sport is dat je het kan plaatsen in een grote context waarbij economische en maatschappelijke aspecten de boventoon voeren, maar anderzijds kan je sport ook heel klein maken. Doordat iemand weer gelukkig kan worden van het deelnemen aan sport. Of weer leert lopen na revalidatie of kampioen wordt met zijn team. De beleving die voortkomt uit sport is fantastisch om te zien” (respondent 4).

Ondanks de maatschappelijke waarde die het merendeel van de respondenten de sport toedicht, delen zij ook de mening dat sport meer en beter onderzocht dient te worden. Waarbij naast kwantitatieve aspecten ook de kwaliteit van sport op diverse doelen gemeten wordt zodat effecten beter aangetoond kunnen worden.

Topsport en breedtesport zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Het één kan niet zonder het ander, zeggen de respondenten. Waar volgens de respondenten breedtesport een belangrijke bijdrage kan leveren op gebied van de eerder beschreven individuele ontplooiingswaarde en van maatschappelijke vraagstukken als sociale binding, integratie en preventie, is ook iedereen de mening toegedaan dat topsport een rol kan spelen in het vergroten van nationale trots en internationale uitstraling. De diversiteit aan meningen ontstaat bij de ondervraagden als het gaat over de rol die de overheid in zowel breedtesport als topsport dient te spelen. Deze discussie komt voort uit de vraag of sport privaat of publiek is of allebei en wat dit betekent voor de steun die de overheid wel of niet zou kunnen en/of moeten geven.

“Sport betreft zowel een publiek als privaat domein. Als overheid heb je verantwoordelijkheid te dragen voor het neerzetten en onderhouden van goede sportaccommodaties en goed bewegingsonderwijs op scholen. Zodra mensen ouder worden en je als overheid niet de verplichting op kunt leggen om te gaan sporten, wordt sport een privaat domein. Echter, je kunt door middel van goede accommodaties op korte afstand wel de sportdeelname van deze doelgroepen stimuleren” (respondent 2).

De sport wil zelf graag privaat zijn maar wel financiële steun krijgen van de overheid. Zowel vanuit de sport als vanuit de politiek is dit een spanningsveld. Echter, het merendeel van de ondervraagden is het er wel over eens dat sport zowel publieke als private aspecten kent. Maar iedereen onderkent ook dat sport van oudsher privaat is en dat dit ook de kracht is van Nederland.

“Je kan het hier niet vanuit de politiek doen zoals in veel landen het geval is. Je moet de kracht van de autonome organisaties respecteren, alleen ben ik het er wel mee eens dat de randvoorwaarden waaronder de sport gedijt en ook de baten die het opbrengt voor de samenleving in een breder perspectief geplaatst dienen te worden” (respondent 4).

Overheidsinvesteringen in de breedtesport zijn essentieel en gelegitimeerd omdat iedereen vindt dat sport toegankelijk moet zijn voor iedereen en dat hiervoor de juiste accommodaties gecreëerd dienen te worden. Toch vinden alle respondenten ook dat dit met name een verantwoordelijkheid is van de lokale politiek. Verschillen zie je echter wel in de wijze waarop de respondenten vinden dat dit geld verstrekt dient te worden en onder welke voorwaarden dit dient te gebeuren. Waar de één vindt dat de leden van sportverenigingen en burgers op straat op basis van visie en beleid enkele doelstellingen ventileren die maatschappelijke effecten beogen en hiervoor extra financiële armslag willen van de overheid, pleit de ander voor een structurele investering in breedtesport ook als hier niet direct een vraag vanuit een instantie aan ten grondslag ligt.

“Sport is zeker in staat de bindende factor in de maatschappij te vervullen. Cruciaal is wel dat de leden zelf initiatiefnemers zijn van deze ontwikkeling. Ik durf dan ook wel de stelling aan dat als het initiatief vanuit de burgers en/of leden van sportverenigingen zelf komt de succesfactor veel groter zal zijn dan wanneer je het door externen laat opleggen” (respondent 5).

Wat betreft overheidsinvesteringen in de topsport geven de meeste ondervraagden aan dat topsport zich in eerste instantie zelf dient te bedruipen. Echter, iedereen concludeert dat topsport en breedtesport onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Investerings in topsport zijn dan ook gelegitimeerd als je de topsport een grote maatschappelijke rol toebedeelt. Wil je investeren in topsport omdat je deze een maatschappelijke rol toedicht, dan is het ook van cruciaal belang dat iedereen toegang kan krijgen tot het evenement.

“Grote evenementen als het WK voetbal of de Olympische Spelen hebben sowieso een ontzettende maatschappelijke relevantie en niet alleen privaat gezien en privaat lees ik dan als commerciële organisaties met commerciële belangen.

Ik ben er niet op tegen om hierin een essentiële bijdrage te leveren, echter moet dan ook iedereen toegang kunnen krijgen tot het evenement en dat niet de financiële armslag bepalend is of je wel of niet kunt gaan” (respondent 3).

Uiteindelijk loopt privaat en publiek heel erg door elkaar heen. Het wel of niet steunen van sport heeft te maken met de maatschappelijke rol die je het toedicht, met de politieke kleuring van de partij die je vertegenwoordigt, maar ook met bestuurskundige en juridische afwegingen. Het gaat ook om de vraag of je als overheid commerciële sportorganisaties mag steunen of niet. Europa vindt in ieder geval van niet of onder zeer strikte voorwaarden.

4.3 De politisering van sport

Deze topic heeft met name tot doel om meer inzicht te krijgen in de vergroeide relatie tussen sport en politiek vanuit een historisch perspectief gezien. Toch kan reeds nu al gezegd worden dat een groot deel van de ondervraagden moeilijk antwoord kan geven op de vraag naar de relatie tussen sport en politiek vanuit het historisch perspectief gezien. Een deel van de respondenten geeft daarin ook naar alle eerlijkheid aan dat ze te weinig dossierkennis hebben om goed aan te kunnen geven wat sinds ongeveer de jaren vijftig de reden van de toenmalige politiek was om sport en het daaruit voortvloeiende sportbeleid te ondersteunen en hoe deze inmenging zich verder heeft ontwikkeld.

“Of de sport gepolitiseerd is? Ik kan daar geen antwoord op geven, mijn partij is nog nooit echt actief geweest in de sport en wordt hier ook niet echt door externen over bevraagd. Tevens ben ik nog maar relatief kort in de kamer en moet ik eerlijkheidshalve bekennen dat mijn dossierkennis rondom sport nog maar minimaal is” (respondent 7).

Een deel van de respondenten kan echter wel antwoord geven op de vraag of sport gepolitiseerd is. Alle respondenten kwamen tot de conclusie dat politisering van sport niet op zichzelf staat maar dat dit sinds de jaren negentig op veel meer beleidsterreinen het geval is.

“Terugkijken tot de jaren vijftig durf ik niet, maar vanaf de jaren negentig zie je dat sport gepolitiseerd is maar dat is niet uniek omdat het sport is. Je ziet dat heel veel onderwerpen tot die tijd redelijk feitelijk werden behandeld en steeds politieker werden” (respondent 1).

Het nationaal sportbeleid richt zich niet op één, maar op meerdere maatschappelijke problemen. Dit komt voort uit het feit dat sportbeleid niet bedacht, ontworpen en/of ontwikkeld is om een bepaald probleem op te lossen aangezien sport van oudsher een autonome en door de burgers zelf georganiseerde activiteit is. In de loop der tijd zijn hier steeds meer positieve externe effecten aan toegeschreven. In het verlengde van de “ontdekking” van die positieve externe effecten, waar de meningen in dit onderzoek verdeeld over zijn, is vervolgens het beleid er op gericht geweest die positieve externe effecten op een aantal terreinen te optimaliseren. Terugkijkend op vijftig jaar sportbeleid kun je concluderen dat de politieke steun relatief constant is geweest. Wel hebben er verschuivingen plaatsgevonden op basis van die positieve externe effecten.

“Politici zijn zich bewuster geworden dat sport een instrument is om dingen mee te doen. Bijvoorbeeld het integratievraagstuk, sport is meer dan vroeger een instrument om ingezet te worden om andere doelen te bereiken” (respondent 1).

De respondenten in dit onderzoek constateren de volgende verschuivingen. Van alleen breedtesport naar breedtesport en topsport, met name omdat topsport geprezen wordt om het vergroten van de nationale trots en uitstraling van ons land in internationaal perspectief. Van sport als sociaal recht naar sport als noodzakelijke randvoorwaarde om de positieve effecten van sport te kunnen realiseren. Sport als de “haarlemmerolie” waarbij sport ingezet kan worden als

middel tegen allerlei maatschappelijke problemen en heel recent het inzetten van sport door middel van de “Olympische ambities” op terreinen als versterking van de economie en ruimtelijke ordening. Echter, één van de respondenten constateert ook dat mede door het toeschrijven van allerlei positieve effecten aan de sport veel sportorganisaties ook compleet afhankelijk zijn geworden van overheidssubsidies. Het gevaar hierbij bestaat dat deze organisaties hun oorspronkelijke doelstelling veranderen en alleen maar bezig zijn met het in stand houden van hun organisatie en de subsidie. Naast bovenstaande verschuivingen constateren enkele van de respondenten ook een ander element en dat is de electorale verbetering.

“Ik ben ook politicus en weet dat je campagne moet voeren en moet denken aan je electoraat, maar ik wil ook wel een degelijk verhaal kunnen houden. De afgelopen jaren merk ik dat rondom de discussies van het WK voetbal en de Olympische ambities er parlementariërs zijn die sport als instrument inzetten om een betere electorale positie te bemachtigen” (respondent 3).

Tussen de respondenten is een verschil van mening rondom het inzetten van sport als electoraal middel. Waar de één vindt dat alles is gerechtvaardigd om meer stemmen te trekken vindt de ander dat je sport niet mag inzetten als datgene wat je pretendeert niet passend is bij de stem die je partij wil vertolken. Echter binnen de topic politisering van sport constateren enkelen van de gesproken betrokkenen wel dat sport steeds meer wordt ingezet als instrument om de electorale positie te versterken.

4.4 De relatie tussen sport en politiek

De topic “de relatie tussen sport en politiek” kent vijf thema’s die centraal hebben gestaan tijdens de interviews met de negen respondenten. De discussie rondom privaat en publiek, zoals eerder omschreven in topic één en twee, de rol en taak die de politiek voor zichzelf weggelegd ziet in de sport, hoe de politiek aankijkt tegen de bemoeienis van de overheid in sport, de wettelijke verankering van sport en de rol en samenwerking tussen de politiek en sportorganisaties. In tegenstelling tot topic drie “de politisering van sport” hebben alle respondenten binnen dit topic uitgebreid gesproken en hun opvatting en mening kunnen weergeven. Daarnaast is er een duidelijk overlap geconstateerd tussen de verschillende thema’s waarbij het ene thema direct van invloed is op het andere thema en andersom.

Alle respondenten binnen dit onderzoek starten bij het geven van hun antwoorden weer met de primaire taak van de landelijke overheid en dat is het dienen van het publiek belang. Waar de opvattingen met name over uiteen lopen is de mate waarin je als overheid dient in te spelen op dit publieke terrein en welke rol de private organisaties daarin hebben. Een bijkomstig lastig fenomeen is dat alle respondenten sport een wezenlijk onderdeel vinden van de samenleving maar hierover op dit moment geen wettelijke afspraken zijn gemaakt. Het uitgangspunt van de centrale overheid is het nakomen van de afspraken zoals weergegeven in de grondwet. In de grondwet wordt vermeld dat de overheid de taak heeft voorwaarden te creëren voor “maatschappelijke en culturele ontplooiing en voor vrijetijdsbesteding” maar kent Nederland geen aparte sportwetgeving waarin naast immateriële aspecten ook een definiëring is opgenomen over de materiële taak van de overheid. Binnen dit onderzoek ontstaan er twee subgroepen. De ene groep, de politieke vertegenwoordigers, die voor het eerst geconfronteerd worden met de vraag naar wettelijke verankering en/of een wettelijk kader voor sport en een tweede groep, politieke vertegenwoordigers die, het een non issue vinden omdat de huidige sociale grondrechten voldoende zijn en het belang van sport alom herkend en erkend wordt.

Wettelijke verankering van sport is wat mij betreft een non-issue, ondanks dat ik hier nooit echt over heb nagedacht. We hebben sociale grondrechten en we kennen allemaal het belang van sport voor de samenleving.

Volgens mij is een wettelijk kader meer een cosmetische verandering. Het verandert mijns inziens niks aan wat er nu gebeurt” (respondent 2).

Aan dit standpunt ligt met name de opvatting dat sport vanuit de samenleving dient te komen en overheidsinmenging tot het minimum gereduceerd dient te zijn, zeker vanuit de centrale overheid. De tweede groep, voornamelijk respondenten buiten de huidige politiek, pleit juist wel voor een wettelijk kader, maar erkent dat het praten over een wettelijke verankering niet echt past bij het huidige tijdsperspectief.

“Kijkend naar de discussie rondom een wettelijk kader constateer ik dat het niet past in de huidige tijd om te praten over een wettelijk kader voor sport. Het is een ingewikkelde discussie die leidt tot nieuwe regels. Als jurist denk ik trouwens dat het onderbrengen van sport in een wettelijk kader heel goed zou zijn voor de structurering van sport. Maar ook binnen het ministerie van VWS is dit een niet breed gedragen standpunt” (respondent 6).

Ten grondslag aan deze discussie ligt met name de invloed van de politieke kleuring op de continuïteit van de sport en de impact van economisch moeilijke tijden waarin bezuinigd dient te worden.

“Het CDA en de PVDA zullen de sport altijd steunen door middel van financiële middelen zowel in de breedtesport als in de topsport. De SP is daar veel terughoudender in en de VVD zal waarschijnlijk meer prioriteit geven aan topsport. En dan moet ik inderdaad erkennen dat sportbeleid onderhevig kan zijn aan de politieke kleuring” (respondent 3).

Ondanks dat de ondervraagde parlementariërs in dit onderzoek niet direct pleiten voor een wettelijke kader rondom sport, erkent iedere gesprokene wel het belang van sport voor de samenleving. Het lastige in deze discussie is dan ook dat overheidsinmenging door alle respondenten wordt omschreven als noodzaak, maar dat hiervoor geen wettelijk kader sport nodig is. Hiernaast pleiten alle politieke vertegenwoordigers voor extra investeringen in sport. Maar hoeveel? Aan wie? Op welk terrein? En wie hier een verantwoordelijkheid in heeft? Dat blijken lastige vragen te zijn. Ook wordt terugggegeven dat de sport zelf weinig doet om sport op te laten nemen in een wettelijk kader. Zoals reeds eerder benoemd wil de sport zelf graag privaat blijven en autonoom beleid voeren. Echter, alle respondenten noemen dat het niet gek is dat als er lokaal of nationaal veel geld wordt gestoken in sport, de overheid hier ook invloed op wil uitoefenen. Ondanks dat sport privaat, wil zijn wil het structureel meer geld van de overheid. Of dit nu door middel van versoepeling van kansspelbeleid gebeurt of via een andere weg doet niet ter zake.

“Het mankement van de sport is dat er steeds de eeuwige nadruk ligt op dat er dus meer geld nodig is. Helemaal in tijden van economische recessie is dat niet de meest handige boodschap. Je kunt ook kijken naar wat je kunt doen met minder geld. Als je samen concludeert (zowel politiek als sport) dat er meer geld nodig is, kun je ook samen die zoektocht beginnen naar meer geld. Meer samen optrekken en daarin praktisch handelen, weten dat je er samen voor gaat, maar ook beperkingen van elkaar respecteren, is een goed begin. Echter zie ik dit nog niet gebeuren” (respondent 4).

Alle respondenten geven overeenkomstige elementen terug die legitimeren waarom overheidsinmenging in de sport noodzakelijk is. Grofweg kun je vier redenen van overheidsinterventie onderscheiden op het terrein van sport. Ten eerste investeren in sport omdat het een collectief goed betreft. Hierbij gaat het met name om investeringen in topsport, maar omdat topsport deels een collectief karakter heeft, betekent het niet dat de centrale overheid de zorg voor moet dragen. Het is en blijft een politieke afweging van de rijksoverheid om

schaarse middelen wel of niet in te zetten. Daarnaast pleiten met name de politieke vertegenwoordigers in dit onderzoek ervoor om elke investering in topsport goed te legitimeren.

“De rijksbegroting verschuift steeds meer richting topsport en het ontwikkelen van talent en het mogelijk maken daarvan. Op zich is daar niks op tegen, maar ik constateer ook dat deze keuze leidt tot het steeds verder af komen te staan van de breedtesport en wat mij betreft gaat dit altijd hand in hand. Ik vind het dan ook wel schokkend dat we steeds meer geld uittrekken voor het binnenhalen van grote evenementen. Bijvoorbeeld het WK voetbal waar we vijf miljoen euro voor beschikbaar hebben gesteld, maar waar het geld is gebleven is een raadsel” (respondent 2).

De tweede reden om je als overheid te mengen in sport is dat sport gezien kan worden als een verdienstelijk goed. De respondenten erkennen dat sport gunstig of wenselijk is voor het individu en vinden het van belang hier voorwaarden voor te scheppen, met name de breedtesport kun je hieronder scharen.

“Het gaat hierbij om het creëren van sportfaciliteiten in de wijk, goed bewegingsonderwijs op scholen en toegankelijke en betaalbare sport” (respondent 1).

Daarnaast wordt, ondanks enige sceptische respondenten, sport een belangrijke maatschappelijke rol toegedicht, eerder wel omschreven als de “haarlemmerolie” waarmee investering in sport ook op andere beleidsterreinen effectief kan zijn.

“Als je zegt dat sport iets is waar de politiek niets mee te maken heeft dan ontken je de rol die sport heeft in de samenleving. Sport heeft een vormende rol, kan ingezet worden als preventiemiddel in de zorg en een bijdrage leveren aan het integratievraagstuk” (respondent 7).

De laatste reden van overheidsinmenging zit in de omvang van het project. Omdat het risico van sportprojecten met grote omvang te groot is voor de markt en die projecten anders niet van de grond zouden komen, is het gerechtvaardigd om te kijken naar de rol die de rijksoverheid hierin zou kunnen en/of moeten spelen. Betreffende de laatste reden zie je wel weer verschillen optreden met name omdat deze grote evenementen vaak hand in hand gaan met de private sector en gericht zijn op topsport. Met name de samenwerking met de private sector wordt vanuit de sociale opvatting enigszins argwanend bekeken.

“Elke investering in topsport, vraagt om betekenis van deze investering voor de breedtesport en hoe deze tot elkaar in verhouding staan. Ik kan niet verkopen dat er in één plaats bezuinigd wordt op een openluchtzwembad en in dezelfde plaats een schaatsbaan wordt aangelegd voor de topsport” (respondent 2).

De rol die de politiek ziet weggelegd voor zichzelf komt voort uit de reden om te interveniëren in sport. Ook hier komt opnieuw naar voren dat door het ontbreken van een specifiek wettelijk kader voor sport het lastig wordt om eenduidig te kunnen afbakenen wat de taak van de centrale overheid is. Daarnaast is het opvallend dat geen enkele respondent, die behoort tot de politieke vertegenwoordiging, het in dit onderzoek heeft over de welzijnswet en of de Wet Maatschappelijke Ondersteuning. Dit in tegenstelling tot de respondenten buiten de huidige politiek. Waar in de Welzijnswet wel sport en sportbeleid was opgenomen, is dit niet het geval in de Wet maatschappelijke Ondersteuning die in 2007 de welzijnswet opvolgde.

“Ik ben voor het opnemen van sport in bewegen als tiende prestatieveld in de Wet Maatschappelijke Ondersteuning. Wetgeving kan een belangrijk middel zijn om financiële middelen te realiseren. Tegelijkertijd lopen gemeenten dan tegen hun eigen inperking van mogelijkheden aan omdat ze dan ineens wat aan sport moeten gaan doen en zijn ze hun armslag gedeeltelijk kwijt” (respondent 4).

Ondanks dat het lastig is om duidelijk af te bakenen wat de taak van de rijksoverheid is, kun je grofweg vijf taken omschrijven die tot de verantwoordelijkheid behoren van de rijksoverheid.

Het volgen, signaleren en analyseren van ontwikkelingen in de samenleving, het stimuleren van nieuw beleid, het zorg dragen voor innovatieve projecten met een landelijke betekenis en het zorg dragen voor internationale uitwisseling van informatie. De meeste recente, mede voortkomend uit de Olympische ambities, is het zorg dragen van een landelijke infrastructuur. Belangrijk bij de vijf te onderscheiden taken is dat er vanaf nu gekozen wordt voor structuur en geïnvesteerd moet worden in projecten die reeds hebben aangetoond effectief te zijn. Nog te vaak is sportbeleid onderhevig aan persoonlijk belang van de minister of op lokaal niveau van de sportwethouder waardoor te vaak naar korte termijn wordt gekeken. Juist sport is een terrein dat op langere termijn succes kan boeken.

“Er wordt te veel gekeken naar korte termijn gevolgen en te weinig naar de breedte en lange termijn gevolgen als het gaat om welzijn en economische opbrengsten van investeringen in de sport. Het heeft ook te maken met het feit dat bestuurders maar meestal vier jaar besturen en ze zelf dus niet de credits ondervinden en daarom hun vingers er niet aan willen branden” (respondent 4).

Alle respondenten erkennen dat de rijksoverheid een verantwoordelijke taak heeft in de ontwikkeling van sport. Ook zien ze echter dat de rijksoverheid een kleine speler is in de sportwereld met een totale begroting van gemiddeld 128 miljoen euro op de totale begroting van 1,1 miljard die verschillende overheden investeren in de sport. De respondenten zien de vijf omschreven taken dan ook meer als voorwaardenscheppend op de uitvoerende taak die de lokale overheid heeft. Ook de sportwereld levert hierin een belangrijke bijdrage omdat met name daar de kennis en deskundigheid zit aldus de gesproken betrokkenen. Wat betreft de verschillende organisaties waarop de respondenten doelen is er toch ook met name veel kritiek op de grote sportorganisaties als het NOC*NSF en de KNVB. Met name de wijze waarop de verantwoordelijk managers denken te weten hoe de sportwereld er uit dient te zien en de wijze waarop ze zich profileren roepen met name onder enkele politieke vertegenwoordigers het gevoel van eigen belang op dat niet ten dienste staat van de sport.

*“Het NOC*NSF geeft mij het beeld van een bureaucratisch, niet makkelijk te vernieuwen organisatie, die eigenlijk één groot politiek arena is van individuele belangen van bonden, topsporters en andere belanghebbende. Ik ben niet heel positief over het NOC*NSF” (respondent 1).*

4.5 Olympisch Plan 2028

Binnen de topic het Olympisch Pan 2028 staan in grote lijnen twee te onderscheiden thematieken centraal. Het Olympisch Plan in breed perspectief, hierbij gaat het om het belang van het Olympisch Plan voor de samenleving, de wijze waarop het Olympisch Plan op dit moment opereert en hoe het vertolken van de boodschap op dit moment verloopt. Het tweede thema gaat in op de rol die de rijksoverheid in de ogen van de gesproken betrokkenen dient te vervullen en wat deze dan betekent voor de bijdrage die het vervult in het Olympisch Plan.

Het Olympisch Plan 2028 wordt gezien als een goed middel om enerzijds het belang van sport zichtbaar te maken in het bredere rijksbeleid en anderzijds om de krachten van de overheid en maatschappelijke partijen te bundelen en gezamenlijk te laten werken aan de realisatie van de ambities die hierin zijn vastgelegd. Alle respondenten kunnen zich goed vinden in het realiseren van deze ambities. Het Olympisch Plan wordt dan ook wel gezien als een vliegwiel voor de ontwikkeling van de sport in de samenleving. Een inspirerend verhaal dat focus geeft en gericht is op de toekomst. Het moet het “nieuwe” Nederland symboliseren waar niet zozeer de

Olympische Spelen de drijfveer is maar meer het nastreven van een structureel hoog ambitieniveau, waar we gaan voor het hoogste.

“Het Olympisch Plan vind ik echt een heel goed plan, de doelen die daarin geformuleerd staan tot 2016 zijn uitstekend, niemand is tegen die doelen” (respondent 2).

Toch delen de geïnterviewden de mening dat het nastreven van hoge ambities niet in relatie hoeft te staan met het binnenhalen van de Olympische Spelen. Het nastreven van de ambities kan ook prima zonder het binnen van halen van de Spelen. Toch erkennen enkelen dat het fenomeen “de Olympische Spelen” een dermate belangrijke aanjager is om interdisciplinair op verschillende beleidsterreinen uiteindelijk te kunnen komen tot een Olympisch Plan, maar dat dit eigenlijk niet noodzakelijk moet zijn.

“De sport heeft met het venster van het Olympisch Plan 2028 een fantastische strategische zet gemaakt. Zowel bestuurskundig als politiek. Doordat het Olympisch Plan groot is neergezet. Heeft dit geleid tot draagvlak onder vele maatschappelijke organisaties en heeft ook het kabinet steun toegezegd omdat men denkt dat wij Nederland hiermee beter kunnen maken” (respondent 6).

Kijkend naar de gesproken betrokkenen kan op basis van de resultaten een diversiteit worden aangebracht in drie verschillende aanvliegroutes. Deze verschillende aanvliegroutes komen voort uit de interviews met de respondenten waarbij eigenlijk in alle gesprekken terug kwam of het Olympisch Plan een doel betreft om de ambities te realiseren, een middel is om uiteindelijk Nederland klaar te stomen voor de Olympische Spelen of beiden. De politiek vertegenwoordigers geven aan dat het realiseren van de ambities prioriteit is. Mede omdat rijksinvesteringen niet alleen dienen om de Olympische Spelen binnen te halen maar meer de meerwaarde betreft die de samenleving heeft in de weg er naar toe en erna. Bij deze groep wordt het Olympisch Plan dan ook veel meer als een middel gezien.

“Het Olympisch Plan gaat veel geld kosten. De vraag wat krijg je ervoor terug en wat heb je er dan vervolgens voor over is de vraag die wij als politiek moeten beantwoorden, maar dat gaat miljarden kosten. Ik ga niet alleen miljarden investeren in een toernooi van 18 dagen, ik wil weten wat ik aan die miljarden heb richting de toekomst” (respondent 1).

Concrete meerwaarde die de parlementariërs zien voor de samenleving zijn o.a. verbetering van de bereikbaarheid van de Randstad, snellere doorstroming van het verkeer, energiezuinige nieuwe wijken, sportfaciliteiten die passend zijn bij de toekomstige vraag, verbetering van de talentontwikkeling, meer sport in de wijk, verbetering van de gezondheid, vergroting van de sportparticipatie en voortvloeiend uit deze aspecten de draagvlak vergroting van de huidige 40% naar de gewenste 70% die het IOC stelt.

“De ambities zijn mooie woorden, waar niemand tegen is, echter is het nu wel taak om deze mooie woorden op intentieniveau te operationaliseren” (respondent 6).

Binnen de groep die het realiseren van de ambities als prioriteit ziet kiest een gedeelte van de respondenten ervoor om nadrukkelijk “ja” te zeggen tegen het binnenhalen van de Olympische Spelen. Dit met het Olympisch Plan als doel en middel. Een andere groep respondenten staat sceptisch tegenover dit proces. Dit scepticisme heeft twee oorzaken. De eerste oorzaak ligt in de dubieuze rol die de parlementariërs zien in de rol die het IOC vervult. De eisen die volgens sommigen worden neergelegd bij het organiserende land gaan veel te ver en zijn buitenproportioneel. De tweede oorzaak van dit scepticisme heeft te maken met de vraag of de hoeveelheid investeringen die je als land moet plegen op wegen tegen de effecten en in een juiste verhouding staan met andere belangrijke terreinen waar we als land iets mee moeten.

“De politiek gaat in 2016 “ja” zeggen tegen de kandidaatstelling voor de Olympische Spelen. Dit zal niet ongeacht de investering zijn. Maar kijkend naar de huidige verdeling zie ik drie groeperingen. Eén groep is tegen en deze groep zoekt naar inhoudelijke argumenten om gelegitimeerd tegen te zijn. De tweede groep is kritisch en laat hun beslissing afhangen van het geld en de uitgaven. Een derde groep is optimistisch en zegt hier moeten we in principe voor gaan, niet een blanco cheque, maar wel doen. Als je één of twee partijen uit de middengroep weet te overtuigen, denk ik dat je een duidelijke meerderheid in de Tweede Kamer zal hebben” (respondent 1).

Een belangrijke voorwaarde om deze middengroep mee te krijgen in de politieke toezegging voor de realisatie van de Olympische Spelen ligt in de transparantie en openheid rondom de besluitvorming en mogelijke investeringen die noodzakelijk zijn vanuit de rijksoverheid. Met name de hele gang van zaken rondom het WK bid voetbal heeft hierin in negatieve zin aan bijgedragen omdat rondom de kandidaatstelling voor het WK voetbal de Tweede Kamer niet goed is geïnformeerd.

De derde aanvliegroute wordt met name ondersteund door oud-politici die tegenwoordig actief zijn in de sportwereld. Deze groep geeft aan dat wij als Nederland al lang bezig zijn met de realisatie van de Olympische ambities en dat je hiervoor geen Olympisch Plan nodig hebt. We dienen dan ook te gaan voor het binnenhalen van de Olympische Spelen en ook de Olympische Spelen als uitgangspunt te gebruiken.

“We moeten vanaf nu vol bezig gaan met het binnenhalen van de spelen en dit niet uitstellen tot 2016. De boodschap met de ambities is simpelweg te diffuus en versnipperd de doelstelling dat we de Spelen naar Nederland willen halen” (respondent 8).

De laatst genoemde groep omschrijft de huidige gang van zaken ook wel als typisch Nederlands. “We polderen tot we een ons wegen.” De hoeveelheid partijen die betrokken zijn bij het Olympisch Plan leidt uiteindelijk alleen maar tot het niet nemen van besluiten omdat er geen gezamenlijk doel is. Waar andere landen de overtuiging hebben dat ze de Olympische Spelen kunnen binnenhalen en daar volledig naar toe werken, wil Nederland eerst draagvlak creëren en de hele samenleving laten meedenken. De kans dat je dan iets binnenhaalt is klein volgens deze groep respondenten. Je moet groot denken en streven naar het allerhoogste. In de slipstream van dit doel zul je zeker de maatschappelijke meerwaarde van de Spelen weten te realiseren.

“Brazilië heeft dat erg goed gedaan. Zij hebben een scherpe en strakke strategie ontworpen die ze geheel hebben opgevolgd. Zie het als een minutieus draaiboek of als filmscript. De Brazilianen hebben niets aan het toeval overgelaten en wisten precies wie ze moesten spreken om de Spelen binnen te halen. Zo hebben ze als argument gebruikt dat de Olympische Spelen nog nooit in Zuid-Amerika zijn georganiseerd en dat de organisatie van de Spelen van grote betekenis zal zijn voor de transformatie van Brazilië naar één van 's werelds nieuwe economische grootmachten. Nederland kan in dat opzicht nog veel van Brazilië leren. Het belangrijkste vind ik de les dat we er gewoon voor moeten gaan en dat we nu moeten kiezen of we de Spelen willen organiseren. Vervolgens moet het sportbeleid voor een langere periode worden vormgegeven en moet in de communicatie met de rest van de wereld duidelijk zijn wat de organisatie van de Spelen in Nederland onderscheidend maakt” (respondent 8).

Passend bij de verschillende aanvliegroutes zie je ook verschillende belevingen die de respondenten hebben ten aanzien van de regievoering. Ook hier kan een onderscheid gemaakt worden in drie vormen. Daarbij wordt tevens ingegaan op de taak/verantwoordelijkheid die het desbetreffende instituut heeft. De eerste vorm van regie is: alles laten zoals het is. De Olympische Council en het uitvoerend orgaan Olympisch Vuur zijn gezamenlijk prima in staat om regie te voeren op de ambities en dit te realiseren. Het is een breed orgaan waar alle betrokken partijen in vertegenwoordigd zijn en dat veel deskundigheid herbergt.

“Het Olympisch vuur is een prima plek voor de regiefunctie, want wil je een samenwerking realiseren tussen alle partners en het geen overheidsfeestje laten worden, dan is een dergelijke organisatie van belang” (respondent 5).

De rijksoverheid speelt richting 2028 een zijdelingse rol qua operationalisatie en verantwoordelijkheid in het Olympisch bid, maar ze is wel belangrijk in de aansturing van de ruimtelijke ordening, mogelijke verandering van wetgeving en regels en het verstrekken van geld.

“Je ontkomt er niet aan dat dergelijke aspecten als subsidies en wet en regelgeving langs de Tweede Kamer en het kabinet gaan” (respondent 3).

Een nuancering in bovenstaande vorm is dat twee respondenten voor dit moment de regievoering bij de Olympische Council en het Olympisch Vuur prima vinden, maar dat verandering van regievoering onderhevig is aan de fase die het Olympisch Plan ingaat. De twee respondenten pleiten voor een regievoering vanaf 2016 waarin de minister van VWS verantwoordelijk is voor verdere ontwikkeling van het plan. Het ministerie van VWS heeft dan binnen het Olympisch Plan de rol van aanjager om binnen de verschillende departementen de neuzen dezelfde kant op te krijgen, integraal en departementoverstijgend te werken en deze boodschap zowel nationaal als internationaal te verkondigen.

“Het Olympisch vuur dat formeel dient als onafhankelijk orgaan, maar vertegenwoordigers kent vanuit diverse sectoren is voor nu een prima orgaan. Richting 2016-2017 in een volgende kabinetsperiode, waar we als land echt een beslissing moeten nemen of we ervoor willen gaan, zal de minister van sport, die niet alleen minister van sport is maar minister van VWS, een vorm van doorzettingsmacht of mandaat moeten hebben om bij een aantal andere van belang hebbende departementen de regie te vervullen, maar ook beslissingsbevoegdheid over budgetten en prioritering. Zo krijg je een minister van VWS met een zwaar profiel sport. De minister van VWS is dan verantwoordelijk vanuit de overheid op allerlei terreinen waar de overheid een cruciale rol vervult” (respondent 1).

De tweede vorm van regie komt met name voort uit de groep respondenten die reeds hun scepticisme hebben geuit omtrent de rol van het IOC en de maatschappelijke neveneffecten. Een andere belangrijke oorzaak ligt ten grondslag aan de wijze waarop volgens deze respondenten het NOC*NSF inhoud geeft aan zijn taak. Er wordt binnen deze groep gepleit voor een verantwoordelijkheid van de minister van VWS, die per direct verantwoordelijk is voor de verdere ontwikkeling van het Olympisch Plan. Dit in tegenstelling tot de twee respondenten die vinden dat het ministerie van VWS pas vanaf 2016 verantwoordelijk dient te zijn.

*“Het NOC*NSF wil gewoon dat evenement, het is een prestigeproject, ze zijn gefocust op de Olympische Spelen. De weg ernaar toe zou het doel moeten zijn. Mocht het dan zover komen en wij als land organisatorisch er klaar voor zijn, dan is het een kers op de taart. De minister van VWS dient in mijn beleving eindverantwoordelijk te zijn en regie te voeren. De regie moet ook bij de politiek liggen, want voor je het weet wordt het Olympisch Plan ook in Nederland misbruikt om allerlei infrastructurele plannen te realiseren. Ik pleit dan ook voor een infrastructurele nulmeting; wat hebben we wel als Nederland aan sportaccommodaties en wat is de staat daarvan, wat is onze ambitie en wat mist er? Ik wil eerst weten waar we naar toe gaan en wat de kosten zijn. Het ministerie dient hiervoor de regiefunctie te vervullen en de verantwoordelijke minister vervult dan ook de rol van kwartiermaker en/of voorzitter van het Olympisch Plan. Want voor je het weet rijdt de trein zonder noodrem en er af springen kan niet omdat de trein te hard rijdt” (respondent 2).*

De derde vorm van hoe je regie dient vorm te geven en te organiseren wordt met name door twee oud-politici en op dit moment in de sport werkende respondenten terug gegeven. Beiden pleiten voor een totaal onafhankelijke entiteit waarin het complete Nederlandse sportbeleid ondergebracht dient te worden, het Olympisch Vuur “nieuwe stijl.” Deze onafhankelijke sportcouncil implementeert het beleid van de rijksoverheid en kan op haar beurt verzoeken indienen om bepaald beleid te ontwikkelen. Het is ook deze council die het mandaat krijgt van de

rijksoverheid om snel beslissingen te kunnen nemen in het kader van verdere ontwikkeling van het Olympisch Plan. Aan deze vorm liggen enkele kritische standpunten ten grondslag. Op dit moment ontbreekt er een politieke filosofie over hoe en welke taak de rijksoverheid kan en wil spelen in het Olympisch Plan. Er wordt wel gezegd dat het kabinet de Olympische ambities steunt, maar er wordt niet concreet gemaakt waar deze steun dan op is geënt.

“Als je de politieke kant belangrijk vindt moet je er ook echt voor gaan. Je dient als politiek een strategie neer te zetten. Door het poldermodel polderen we ons soms helemaal het moeras in. Als je resultaat wilt behalen, opdrachten binnenhalen, dan is het belangrijk dat je weet hoe je dat goed moet organiseren. Daarnaast missen we op dit moment een kabinet dat de durf uit durft te spreken er vol voor te willen gaan” (respondent 4).

Door een samenwerking aan te gaan met veel verschillende partijen en samen te streven naar homogeniteit loop je de kans dat er geen besluiten worden genomen.

“Volgens mij is het nú het moment om de Nederlandse sportinfrastructuur een enorme impuls te geven onder de noemer van het Olympisch Vuur. De huidige opzet van een Council met Alliantiepartners is op zich een logische gedachte geweest maar de betrokken partijen zijn belanghebbenden. Daar is op zich niets mis mee, maar het kan de besluitvorming enorm remmen” (respondent 8).

Passend binnen de laatste vorm van regie en de wijze waarop je dat dient te organiseren stellen deze geïnterviewden één belangrijke voorwaarde aan de rijksoverheid. Ontwikkel een politieke filosofie waarin wordt omschreven welke rol je als rijksoverheid voor je ziet weggelegd in het proces van het Olympisch Plan 2028.

Hoofdstuk 5: Analyse kader

In het vorige hoofdstuk zijn de gevonden onderzoeksresultaten aan de hand van vijf verschillende thema's weergegeven. In dit hoofdstuk worden deze resultaten geanalyseerd, zoals beschreven in het analysekader (paragraaf 2.5), en onderbouwd door het theoretisch kader. Als uitgangspunt van de analyse wordt gekeken naar de verschillen en overeenkomsten in betekenisgeving aan de hand van het integratie, fragmentatie en differentiatieperspectief van Martin en Frost (1999).

5.1 Integratie: consensus binnen het Olympisch Plan

Binnen het integratieperspectief wordt getracht te ontdekken op welke punten er consensus heerst tussen de betekenisverlening van betrokken actoren aan het Olympisch Plan 2028. Hierbij betreft het zowel consensus tussen de politieke vertegenwoordigers als de niet politieke vertegenwoordigers. Het Olympisch Plan 2028 wordt gezien als een goed middel om enerzijds het belang van sport zichtbaar te maken in het bredere rijksbeleid en anderzijds om de krachten van de overheid en maatschappelijke partijen te bundelen en gezamenlijk te laten werken aan de realisatie van de ambities die hierin zijn vastgelegd. Het Olympisch Plan wordt dan ook wel gezien als een vliegwiel voor de ontwikkeling van de sport in de samenleving. Een inspirerend verhaal dat focus geeft en gericht is op de toekomst. Het moet het "nieuwe" Nederland symboliseren waar niet zozeer de Olympische Spelen de drijfveer is, maar meer het nastreven van een structureel hoog ambitieniveau, waar gegaan wordt voor het hoogste. Deze opvatting sluit goed aan bij de visie die voortkomt uit de nota "Uitblinken op alle niveaus" waarin wordt gezegd sport op een hoger plan te willen tillen en in te zetten als inspiratiebron voor andere sectoren om hiermee tot de wereldtop te behoren op diverse terreinen; economisch, sociaal, ruimtelijk en cultureel (VWS, 2009).

De gesproken respondenten zien voor de centrale overheid een de taak weggelegd in het nakomen van de wettelijke afspraken zoals deze in de grondwet zijn vastgelegd. Hierbij gaat het om de verantwoordelijkheid tot het verbeteren van de samenleving en het op de juiste manier organiseren van de samenleving. In de literatuur wordt politiek wel omschreven als de "gezaghebbende toedeling van waarden voor de samenleving als geheel." Dit betekent dat politiek altijd te maken heeft met het verdelingsvraagstuk, met de vraag "Wo gets, when and how?" (Dooren, 2005). De eerste verantwoordelijkheid ligt op het organiseren van het publiek terrein. Beleidsterreinen als de zorg, onderwijs, ruimtelijke ordening, economie, veiligheid, werkgelegenheid en integratie worden veelal genoemd als een primaire taak van de centrale overheid. Maar het gaat hierbij wel alleen om de grote lijnen. De rol van het Olympisch Plan in de samenleving is evident. Het Olympisch Plan wordt een belangrijke maatschappelijke taak toegedicht waarbij sport op twee terreinen erg belangrijk is. Eén, de individuele ontplooiingswaarde en twee, de waarde van sport op andere beleidsterreinen. De politieke inmenging in sport ligt ook ten grondslag aan deze twee aspecten. De sportsector is sterk in opkomst en wordt door de overheid en beleidsmakers steeds meer ingezet als belangrijk instrument om vraagstukken rondom maatschappelijke issues aan te pakken (Vermeulen en Verweel, 2009). De consensus betreffende de individuele ontplooiingswaarde is groot. Alle respondenten erkennen dat sport een belangrijke bijdrage levert aan de ontwikkeling van de mens en gedeelde normen en waarden van de samenleving kan overbrengen. Hierbij valt met name te denken aan het omgaan met winnen en verliezen en het leren samen spelen. Daarnaast kan het een bijdrage leveren aan de fysieke ontwikkeling, aan een gezond leven, betere leerprestaties en het vergroten van zelfwaardering en zelfvertrouwen. Ondanks de maatschappelijke waarde die de respondenten de sport toedichten, delen zij ook de mening dat sport meer en beter onderzocht

dient te worden. Waarbij naast kwantitatieve aspecten ook de kwaliteit van sport op diverse doelen gemeten wordt, zodat effecten beter aangetoond kunnen worden.

Ondanks dat er consensus is over de rol die het Olympisch Plan wordt toebedeeld in de samenleving, bestaat er op dit moment geen wettelijk kader waarin omschreven is wat de specifieke taak van de centrale overheid is in zowel sportbeleid als ontwikkeling van het Olympisch Plan. Ook de sportwereld onderneemt weinig acties om een wettelijk kader vorm te geven. Geconcludeerd kan worden dat de sportsector hier op dit moment ook weinig behoefte aan heeft omdat het met name de sportwereld is die privaat is en privaat wil blijven. Toch concludeert Broeke (2010) dat de van oudsher tamelijk gesloten en uniforme sportwereld zich in de loop van de vorige eeuw ontwikkeld heeft tot een dynamisch en veelvormig maatschappelijk verschijnsel. Door verschuivingen in de verhouding tussen maatschappelijke associaties, markt en overheid is een hybride sportlandschap ontstaan. Waar binnen dit onderzoek ook gezegd wordt dat dit de kracht is van het Nederlands sportsysteem, wordt tegelijkertijd ook gezegd dat de sport een steeds grotere mate van arrogantie over zich heen heeft gekregen waarbij de sportwereld pretendeert te weten wat goed is voor de sport en er hierbij maar gemakshalve van uitgaat dat de centrale overheid hier wel subsidie voor verstrekt. Ondanks dat er geen wettelijk kader sport is, kunnen binnen dit onderzoek wel vijf taken worden omschreven waarover een grote mate van consensus heerst. Het volgen, signaleren en analyseren van ontwikkelingen in de samenleving, het stimuleren van nieuw beleid, het zorg dragen voor innovatieve projecten met een landelijke betekenis en het zorg dragen voor internationale uitwisseling van informatie. De meeste recente, mede voortkomend vanuit de Olympische ambities, is het zorg dragen van een landelijke infrastructuur. Belangrijk bij de vijf te onderscheiden taken is dat er vanaf nu gekozen wordt voor structuur en geïnvesteerd moet worden in projecten die reeds hebben aangetoond effectief te zijn. Ten grondslag aan deze vijf te beschrijven taken liggen vier redenen die overheidsinterventie legitimeren.

Ten eerste investeren in sport omdat het een collectief goed betreft. Hierbij gaat het met name om investeringen in topsport, maar dat topsport deels een collectief karakter heeft, betekent niet dat de centrale overheid er zorg voor moet dragen. Het is en blijft een politieke afweging van de rijksoverheid om schaarse middelen wel of niet in te zetten. Daarnaast pleiten met name de politieke vertegenwoordigers in dit onderzoek ervoor om elke investering in topsport goed te legitimeren. De tweede reden om je als overheid te mengen in sport is dat sport gezien kan worden als een verdienstelijk goed. De respondenten erkennen dat sport gunstig of wenselijk is voor het individu en vinden het van belang hier voorwaarden voor te scheppen. Met name de breedtesport kun je hieronder scharen. Het gunstige effect dat wordt beoogd met sport voor het individu betekent ook dat de centrale overheid vindt dat sport toegankelijk moet zijn voor iedereen. Daarnaast wordt, ondanks enige sceptische respondenten, sport een belangrijke maatschappelijke rol toegedicht waarmee investering in sport ook op andere beleidsterreinen effectief kunnen zijn. De laatste reden van overheidsinmenging zit in de omvang van het project. Omdat het risico van sportprojecten met grote omvang te groot is voor de markt en die projecten anders niet van de grond zouden komen, is het gerechtvaardigd om te kijken naar de rol die de rijksoverheid hierin zou kunnen en/of moeten spelen. Als het gaat om sportprojecten met een grote omvang, gaat het snel om topsport. Topsport en breedtesport zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Het één kan niet zonder het ander. Het Olympisch Plan acht men met name ook van waarde voor de samenleving in het algemeen en in het bijzonder voor de sport. Het daagt Nederland uit om te streven naar het allerhoogste en het creëert de randvoorwaarden om toe te werken naar een sportieve en vitale samenleving. Belangrijk bij het investeren van projecten van deze omvang is de vraag, welk effect het maatschappelijk gezien heeft. Met name deze vraag, maar ook zeker het antwoord bepaalt of je wel of niet het Olympisch Plan wil steunen. En dit

heeft met name te maken met de politieke kleuring van de partij die je vertegenwoordigt, maar ook met bestuurskundige en juridische afwegingen.

5.2 Differentiatie: subculturen binnen het Olympisch Plan

Vanuit het differentiatieperspectief wordt gekeken in hoeverre er subculturen zijn waar te nemen binnen de betekenis die wordt verleend aan het Olympisch Plan. De gesproken betrokkenen verschillen van elkaar en zorgen voor een grote diversiteit. In de betekenisgeving aan het Olympisch Plan 2028 zijn in dit onderzoek twee subgroepen te onderscheiden: de politieke vertegenwoordigers die zitting hebben in de Tweede Kamer en vertegenwoordigers die betrokken zijn of zijn geweest bij de centrale overheid maar nu niet als politieke vertegenwoordiger actief zijn. Beide groepen hebben verschillende posities, mogelijkheden en kijk op de betekenis die de centrale overheid geeft aan het Olympisch Plan. Daarnaast wordt het standpunt van de politieke vertegenwoordigers met name bepaald door de kijk die zij hebben op de samenleving en hoe deze georganiseerd dient te worden. Het is daarom uitermate complex om de groep met politieke vertegenwoordigers onder één subcultuur te scharen. In deze paragraaf is getracht om de politieke vertegenwoordigers wel als één subcultuur te zien. Hierdoor gaat het dus om verschillen in opvattingen tussen de twee benoemde subgroepen over de betekenis en rol die de centrale overheid dient te spelen binnen het Olympisch Plan.

Het verschil in opvatting tussen de twee subgroepen komt met name tot uiting in de discussie rondom een wettelijk kader sport, het uitgangspunt dat gehanteerd dient te worden bij het Olympisch Plan 2028 en de wijze waarop de regie op dit Plan gevoerd dient te worden. Ondanks dat beide subgroepen sport zien als een publiek en privaat terrein, pleiten de politieke vertegenwoordigers er niet voor om sport wettelijk te verankeren. Omdat zij vinden dat sport van uit de basis privaat georganiseerd dient te worden. Daarnaast zijn zij sceptisch over de toegevoegde waarde van een wettelijke verankering. Het roept bureaucratie op en leidt tot extra controle en handhaving van de sportsector vanuit een orgaan dat zich daar volgens hen niet mee dient te bemoeien. Desalniettemin vindt deze groep dat sport wel van cruciaal belang is voor de samenleving en dat deze ook zeker aandacht dient te krijgen van de centrale overheid, echter alleen voorwaardenscheppend. Vergroting van overheidstaak past ook niet in het huidige tijdsperspectief, vinden de parlementariërs en het is ook maar zeer de vraag of wettelijke regelgeving bijdraagt aan de verbetering, kwaliteit en continuïteit van de sport. Dit terwijl Europees door middel van het handvest “Sport voor Allen” in 1975 en de erkenning van sport door middel van het opnemen in de grondwet in 2003 positieve effecten heeft gehad voor sport in Europa (Bruynickx & Scheerder, 2009). De tweede subgroep met respondenten buiten de huidige politiek pleit juist wel voor een wettelijk kader, maar erkent dat het praten hierover niet goed past bij het huidige tijdsperspectief. Maar het tijdsperspectief zou niet de reden moeten zijn van het niet aangaan van deze discussie, omdat juist de kwaliteit van sport voorop dient te staan. De groep respondenten buiten de politiek pleiten grofweg voor het opnemen van sport als tiende prestatieveld aan de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO). Hiervoor benoemen zij alleen redenen die zowel zijn geënt op de ontwikkeling van sportbeleid als de ontwikkeling van het Olympisch Pan 2028. De groep constateert dat zeker op lokaal niveau sport onderhevig is aan de affiniteit die een desbetreffende sportwethouder wel of niet heeft met sport en de impact die een politieke kleuring heeft op de ontwikkeling van sport. Ten tweede constateert de groep dat sport, zeker in economische moeilijke tijden, een makkelijk terrein is waar direct op bezuinigd kan worden omdat daar geen wettelijke taak ligt. Ook in de literatuur wordt dat bevestigd, met name omdat op veel terreinen wettelijke afspraken zijn gemaakt (Westerbeek, 2007). Daarnaast is de incubatietijd van sport op verschillende andere beleidsterreinen als gezondheid en integratie pas waarneembaar na een lange periode van investeren. Met name deze lange periode zorgt ervoor dat ministers en/of staatssecretarissen, maar ook wethouders en gedeputeerden dit in hun

ambtstermijn niet zien als goed voor hun imago of voor hun electorale uitgangspositie. Desalniettemin constateert de groep buiten de politiek dat wettelijke verankering niet meteen resulteert in verbetering op de genoemde argumenten. Maar dat het een stap kan zijn naar structurele investering in sport zodat deze niet, zoals in de huidige situatie, onderhevig is aan het beleid van de toevallige bewindspersoon.

Kijkend naar het Olympisch Plan 2028 kan ook hier een onderscheid gemaakt worden in de rol die het Olympisch Plan dient te spelen en wat je als uitgangspunt dient te hanteren binnen dit Plan. De twee benoemde subgroepen hebben hierover allebei een andere opvatting. Beiden geven weer dat het streven naar het allerhoogste een prima standpunt is dat goed aansluit bij de ambitie van de centrale overheid met betrekking tot excelleren. Het verschil zit hem veel meer in de opvatting of je het Olympisch Plan 2028 als middel wil gebruiken in de realisatie van de acht ambities of dat het doel moet zijn om te streven naar het binnenhalen van de Olympische Spelen. De subgroep met politieke vertegenwoordigers geeft aan dat het realiseren van de ambities prioriteit is. Mede omdat rijksinvesteringen niet alleen dienen om de Olympische Spelen binnen te halen maar ook om de meerwaarde die de samenleving heeft in de weg er naar toe en erna. Bij deze groep wordt het Olympisch Plan dan ook veel meer als een middel gezien. De Olympische Spelen zijn in dit uitgangspunt veel meer de kers op de taart van allerlei maatschappelijke neveneffecten die zijn gerealiseerd. Essentieel in dit proces is wel dat de hele gang van zaken van zowel het realiseren van de ambities als de mogelijke Olympische Spelen transparant, open en passend is bij de normen en waarden die wij als land nastreven. Tegenover de politieke vertegenwoordigers staat de groep die geen politieke verbintenis heeft. Deze groep geeft aan dat alle sportorganisaties maar ook lagere overheden al lang bezig zijn met de realisatie van de ambities omdat deze voortkomen uit beleid dat reeds ontwikkeld is. Wel erkent deze groep dat het Olympisch Plan een extra aanjager is geweest om departement overstijgend en interdisciplinair te werken. In het nastreven van het allerhoogste maar ook om überhaupt kans te maken op het binnenhalen van de Olympische Spelen dien je in het Olympisch Plan 2028 ook de Olympische Spelen als doel te ventileren. De huidige gang van zaken past volgens deze groep ook helemaal bij de Nederlandse mentaliteit; “we polderen tot we een ons wegen.” De hoeveelheid partijen die betrokken zijn bij het Olympisch Plan leidt uiteindelijk alleen maar tot het niet nemen van besluiten omdat er geen gezamenlijk doel is. Waar andere landen de overtuiging hebben dat ze de Olympische Spelen kunnen binnenhalen en daar volledig naar toe werken, wil Nederland eerst draagvlak creëren en de hele samenleving laten meedenken. De kans dat je dan iets binnenhaalt is klein volgens de subgroep van niet politieke vertegenwoordigers. Je moet groot denken en streven naar het allerhoogste. In de slipstream van dit doel zul je zeker de maatschappelijke meerwaarde van de Spelen weten te realiseren en niet andersom.

Passend bij de discussie rondom het uitgangspunt dat voorop dient te staan zie je ook verschillende belevingen die de twee subgroepen hebben ten aanzien van de regievoering. De subgroep politieke vertegenwoordigers pleit voor de constructie waarin met name het ministerie van VWS eindverantwoordelijk is. Binnen deze groep bestaat echter wel een verschil van mening rondom de periode wanneer dit het geval dient te zijn. Hier zal in het fragmentatieperspectief dieper op in worden gegaan. De subgroep met respondenten die geen politieke verbintenis hebben pleit voor een totaal onafhankelijke entiteit waarin het complete Nederlandse sportbeleid ondergebracht dient te worden, het Olympisch Vuur “nieuwe stijl.” Deze onafhankelijke sportcouncil implementeert het beleid van de rijksoverheid en kan op haar beurt verzoeken indienen om bepaald beleid te ontwikkelen. Het is ook deze council die het mandaat krijgt van de rijksoverheid om snel beslissingen te kunnen nemen in het kader van verder ontwikkeling van het Olympisch Plan. Aan deze vorm liggen enkele kritische standpunten ten grondslag. Op dit moment ontbreekt er een politieke filosofie op welke taak de centrale overheid kan en wil spelen in het Olympisch Plan. Er wordt wel gezegd dat het kabinet de Olympische ambities steunt, maar

er wordt niet concreet gemaakt waar deze steun dan op is geënt. Door een samenwerking aan te gaan met veel verschillende partijen en samen te streven naar homogeniteit loop je de kans dat er geen besluiten worden genomen. In de literatuur wordt hierover ook gezegd dat het overheidsbeleid is geëvolueerd van een topmodel naar een model van governance (Bruynickx & Scheerder, 2009). De constatering van de subgroep die niet politiek actief is klopt dan ook wel en roept volgens de literatuur ook een heroriëntatie op van de staat. Omdat een governance model vragen oproept als: welke rol vervult de staat? Passend bij de opvatting om een onafhankelijke entiteit in het leven te roepen stelt deze subgroep één belangrijke voorwaarde aan de centrale overheid. Ontwikkel een politieke filosofie waarin wordt omschreven welke rol je als centrale overheid ziet weggelegd in het proces van het Olympisch Plan 2028.

5.3 Fragmentatie: individuele betekenissen

In de vorige twee paragrafen is gekeken naar consensus in betekenissen. Hierbij is zowel gekeken naar consensus tussen alle respondenten als naar consensus binnen de twee te onderscheiden subgroepen. Om een zo compleet mogelijk beeld te kunnen geven van de betekenissen zal tevens moeten worden gekeken naar de verschillen. Deze verschillen kunnen naar voren komen binnen de twee te onderscheiden subgroepen, politieke vertegenwoordigers en niet politieke vertegenwoordigers. In het fragmentatieperspectief zal dan ook worden gekeken naar verschillen tussen individuen. Hierbij is direct te benoemen dat rondom het onderwerp binnen dit onderzoek geen noemenswaardige verschillen zijn ontdekt tussen de respondenten uit de groep niet politieke vertegenwoordigers. Wel zijn er verschillen tussen individuen uit de groep politieke vertegenwoordigers. Deze verschillen komen met name voort uit de kijk die één ieder heeft ten opzichte van de samenleving en de rol die de centrale overheid hierin dient te spelen. Binnen de Nederlandse parlementaire democratie kun je grofweg een drietal politieke stromingen onderscheiden: het Liberalisme (Vrijheidsbeginsel), de Christen-democratie (Christelijke beginselen) en het Socialisme (Gelijkheidsbeginsel). Al deze ideologieën hebben een eigen visie op wat de overheid zou moeten doen, aldus Dooren (2005).

Verskil in opvatting tussen de politieke vertegenwoordigers zit onder andere in de rol die je vervult als politicus. Waar de één zegt het hele volk te vertegenwoordigen en daarmee impliciet aangeeft dat zijn stem de stem van het volk is, zegt de ander alleen het geluid te vertolken van een deel van het volk. Hieruit voortvloeiend wordt opgemerkt door enkele politici dat het uitvoeren van je taak als politicus het nastreven van je eigen opvattingen is die passend zijn binnen de opvatting die jij namens je politieke partij vertolkt. Binnen de politieke vertegenwoordiging van dit onderzoek wordt geconcludeerd dat sport steeds meer wordt ingezet als politiek instrument. Hierbij is niet de verbetering van sport het uitgangspunt of het vertegenwoordigen van de standpunt van je politieke partij, maar het inzetten van sport ter verbetering van je electorale positie. Een deel van de politici vindt dat inzetten van sport, maar ook andere terreinen waar je als politicus affiniteit mee hebt, gelegitimeerd is. Het andere deel binnen de subcultuur van politieke vertegenwoordigers vindt sport inzetten als instrument ten behoeve van electoraal gewin ongewenst en spreekt zelfs uit dat dit het dienen van eigen belang is. Brink & Wieldraaijer (2010) erkennen dat het afgelopen decennium de associatie met presenteren aanzienlijk is toegenomen. Sporthelden komen meer en meer in aanzien en de politiek wil zich daar graag mee identificeren.

Verder kan in dit onderzoek geconcludeerd worden dat ten aanzien van de vraagstelling of sport privaat en/of publiek is, het antwoord met name afhangt van de kleur van de partij. Binnen de subgroep, politieke vertegenwoordigers, is een scheiding te ontdekken in de personen die meer een sociale opvatting nastreven en een groep die meer de liberale opvatting appreciëren. Waar de groep met de sociale opvatting streeft naar een grote mate van gelijkheid en recht van deelname op verschillende beleidsterreinen of het nu gaat om betaalbare en toegankelijke zorg,

werkgelegenheid, de verdeling van de welvaart naar rato of recht tot sportdeelnames, streeft de meer liberale groep parlementariërs naar een grotere betrokkenheid van de private sector en meer individuele verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid. Het is ook de eerstgenoemde groep die pretendeert een sociale opvatting na te streven die inmenging van de private sector op “publiek” terrein argwanend bekijkt. Bovens, Hart & Twist (2007) geven aan dat een publieke-private samenwerking (PPS) zowel mogelijkheden als mogelijke bedreigingen biedt. Organisaties in het openbaar bestuur worden afhankelijker van derden die zich niet alleen inzetten voor de publieke zaak, maar ook hun eigen wensen en voorkeuren hebben en rendementen willen maken. Maar de veronderstelling is dat samenwerking leidt tot een grotere kostenbeheersing en het afdekken van risico's. Voortvloeiend uit deze tweedeling in sociaal en liberaal kan ook benoemd worden dat rondom de discussie over wie de regie zou moeten voeren het ook met name de sociaal politieke vertegenwoordigers zijn die pleiten voor een directe regie van de centrale overheid, waarbij de minister van VWS verantwoordelijk is voor het Olympisch Plan. Dit tegenover de meer liberalen van de subgroep die pleiten voor een regievoering van het ministerie van VWS vanaf 2016. Tevens is er een parallel te trekken tussen de steun in topsport en breedtesport wat betreft de inmenging van de overheid. Waar vertegenwoordigers van de sociale opvatting pleiten voor een structurele steun aan de breedtesport en een heel goede legitimatie van steun aan de topsport, met name ten aanzien van de effecten op maatschappelijk gebied, pleiten de liberale vertegenwoordiging ervoor dat sport toch met name een private aangelegenheid is. Beide groepen vinden echter wel dat de sport een dermate belangrijke rol vervult in de samenleving, waardoor de steun van de centrale overheid altijd dient te blijven. Volgens één van de respondenten dient de centrale overheid, maar ook de lokale overheid wel te waken voor een te grote mate van afhankelijkheid van de sportsector van overheidsgeld.

Hoofdstuk 6: Conclusie en discussie

In het vorige twee hoofdstukken zijn de resultaten weergegeven en geanalyseerd aan de hand van de theorie. Dit hoofdstuk geeft een antwoord op de geformuleerde deelvragen en op de centrale hoofdvraag. In de discussie wordt er kritisch gekeken naar de uitkomsten en de betekenis hiervan op de rol die de centrale overheid speelt in het Olympisch Plan 2028 en de rol die de centrale overheid speelt in de sport.

6.1 Conclusie

Achtereenvolgens wordt antwoord gegeven op de drie geformuleerde deelvragen en aansluitend op de onderzoeksvraag.

1. Betreft sport een privaat en/of publiek goed?

Het maatschappelijk fenomeen sport laat zich moeilijk onderbrengen in privaat of publiek. Sport betreft van oudsher een private aangelegenheid die in de tijd ook steeds meer publieke waarde toebedeeld kreeg. Vanuit de overheid maar ook vanuit de sportwereld wordt steeds meer geroepen dat sport een individuele ontplooiingswaarde kent en van waarde kan zijn op andere beleidsterreinen. Het is ook de sportwereld zelf die als eerste de stap maakt richting de centrale overheid om samen te werken met private partijen in de sport. Dat de civiele maatschappij meer en meer invloed uitoefent op het besluitvormingsproces is een tendens die in bijna alle delen van de maatschappij terugkomt. Ook de centrale overheid in Nederland werkt meer en meer samen met de sportwereld waarbij met name de financiële steun van de centrale overheid vanaf de jaren negentig fors is toegenomen. Een gevolg van deze ontwikkeling is wel dat de centrale overheid zich ook steeds meer gaat bemoeien met de gang van zaken, waardoor sport ook steeds meer politieke relevantie krijgt, meer en meer publiek goed wordt en het particuliere karakter van de sport wordt aangetast. In de sport zie je dan ook een andere tendens ontstaan waarin de sport in aanmerking wil komen voor financiële middelen maar dit wel zonder de invloed van de overheid op de dagelijkse gang van zaken. Het lastige in de discussie blijft dat de centrale overheid de waarde van sport onderschrijft en de ontwikkeling van sport als verantwoordelijkheid ziet ondanks dat de activiteit sport zich grotendeels in de private sfeer afspeelt. Het is ook de mate van verantwoordelijkheid die van invloed is op de vraag of sport privaat of publiek goed betreft. Omdat verantwoordelijkheid verschillend wordt gezien en geïnterpreteerd, waarbij met name de politieke kleuring van het electoraat bepalend is in de discussie. Hoe groter de sociale politieke stroming in de centrale overheid hoe groter de structurele steun en inbreng van de centrale overheid zal zijn. Dit ten opzichte van de meer liberale stroming die het belang van sport erkent maar toch wel de mening is toebedeeld dat sport toch met name een private aangelegenheid is die zich grotendeels zelf moet bedruipen. De politieke kleuring bepaalt grotendeels in welke mate sport privaat is of publiek.

2. Welke rol zien de betrokken respondenten weggelegd voor de centrale overheid in Nederland in de Sport?

Deze vraag staat niet los van de discussie of sport privaat of publiek is. Het Nederlandse systeem is daarin ook vele malen complexer dan overige landen in Europa. Dit komt met name door de intensieve samenwerking tussen de publieke sector, vrijwilligerssector- en commerciële sector die ons systeem in Nederland kenmerkt. Naast dit systeem spelen nog twee complexe aspecten een rol in een af en toe onduidelijke afbakening van de rol die de centrale overheid speelt in de sport. Namelijk het ontbreken van een wettelijk kader en de

rol die de politieke kleuring speelt in de taakopvatting en verantwoordelijkheid van de centrale overheid in Nederland. De centrale overheid heeft als taak om de wettelijke afspraken zoals in de grondwet staan beschreven na te komen. Waarbij het hier gaat om de verantwoordelijkheid tot het verbeteren van de samenleving en het op de juiste manier organiseren van de samenleving. Het is ook deze opvatting die een duidelijke en misschien structurele afbakening van de taak moeilijk maakt. Het belang van sport is evident voor de samenleving maar hiervoor hoeft geen wettelijk kader beschreven worden. Het beschrijven van een wettelijk kader met betrekking tot de sport zou toegevoegd kunnen worden aan de wet maatschappelijke ondersteuning (WMO) als tiende prestatieveld. Maar in de huidige tijdsperspectief zal dit niet snel gebeuren. Ondanks het ontbreken van een wettelijk kader kun je grofweg vijf te onderscheiden elementen benoemen die de rol van de centrale overheid verduidelijken, namelijk; het volgen, signaleren en analyseren van ontwikkelingen in de samenleving, het stimuleren van nieuw beleid, het zorg dragen voor innovatieve projecten met een landelijke betekenis, het zorg dragen voor internationale uitwisseling van informatie en de meest recente is het zorg dragen van een landelijke sport infrastructuur. Ten grondslag aan deze vijf te beschrijven taken liggen vier redenen die overheidsinterventie legitimeren, namelijk; sport is een collectief goed, sport is een verdienstelijk goed, sport is gunstig voor het individu en de omvang van het project. Ondanks deze legitimatie is en blijft het investeren in sport een politieke afweging van de centrale overheid om schaarse middelen wel of niet in te zetten. Met het ontbreken van een politieke filosofie op sport en wettelijk kader zal de centrale overheid sport altijd blijven steunen maar is deze overheidsbemoeyenis altijd onderhevig aan de politieke kleuring van dat moment. Deze politieke kleuring is dat standpunt die de politiek verantwoordelijk bewindsvoerder heeft op de samenleving en hoe deze georganiseerd dient te worden. Sport zal met dit uitgangspunt in economische moeilijke tijden een makkelijk terrein zijn waarop bezuinigd kan worden. In het licht van een toenemend samenspel tussen de centrale overheid en private organisaties, ook wel governance-arrangementen genoemd, bevestigt eens te meer dat de overheid goed dient te kijken naar de rol die de staat vervult en een politieke filosofie op sport noodzakelijk is.

3. Vinden de betrokken respondenten het nodig dat de centrale overheid in Nederland bemoeyenis heeft met het Olympisch Plan?

Het Olympisch Plan is een afspiegeling van de bredere discussie wat de scheidslijn is m.b.t. de taak en functie die de centrale overheid speelt in de sport en wat dan wel en niet behoort tot de verantwoordelijkheid van de centrale overheid. Het Olympisch Plan wordt een belangrijke maatschappelijke taak toebedeeld. Het is ook daarom dat de centrale overheid zich verantwoordelijk voelt om bemoeyenis te hebben met de realisatie van het Olympisch Plan, ondanks dat hiervoor geen wettelijk kader is. Zoals reeds eerder benoemd, in het antwoord op deelvraag twee, liggen hier vier redenen aan ten grondslag die legitimatie van de centrale overheid in sport legitimeren. De maatschappelijke functie die de centrale overheid weggelegd ziet voor het Olympisch Plan zit hem vooral in de realisatie van de Olympische ambities. Waarbij met name het zorg dragen van een landelijke sportinfrastructuur om aandacht vraagt. Het zijn ook de ambities als het realiseren van een Olympisch infrastructuur die deels het publiek terrein raken en daarmee ook een publieke aangelegenheid worden. Omdat het risico van de ambities van het Olympisch Plan dermate groot is voor de private markt en realisatie van de ambities anders niet van de grond zouden komen, is het gerechtvaardigd om te kijken naar de rol die de centrale overheid hierin zou kunnen spelen. Steun van de centrale overheid heeft alleen tot doel om maatschappelijk effect te realiseren en niet om daadwerkelijk de

Olympische Spelen binnen te halen. Belangrijk bij het investeren van projecten van deze omvang is de vraag welk effect het maatschappelijk gezien heeft. Met name deze vraag, maar ook zeker het antwoord bepaalt of je wel of niet het Olympisch Plan wilt steunen als centrale overheid. Tot op heden is hier nog geen goed beeld van gevormd waardoor de politiek vertegenwoordigers wel uit spreken het Olympisch Plan te steunen, maar dat niet geconcretiseerd wordt waar deze steun op is geënt. Twee belangrijke redenen zijn nog aan te dragen waarom concretisering van de steun van de centrale overheid op zich laat wachten. Het Olympisch Plan kan wel gezien worden als een governance-arrangement waarbij gestreefd wordt naar een homogeniteit in samenwerking tussen publieke en private instanties met als doel het realiseren van de Olympische ambities. Een governance-arrangement vraagt om twee belangrijke uitgangspunten. Één de centrale overheid dient zich te bezinnen op haar taak en twee de private organisaties dienen enigszins over hun eigen schaduw heen te durven kijken. In de huidige situatie ontbreekt het volledig aan een politieke filosofie over hoe de centrale overheid de sport wil steunen en daarin verwerkt de steun die het wil geven aan het Olympisch Plan. Tevens laat de sport toch vooral zien dat het privaat is en privaat wil blijven en geen overheidsbemoediging tolereert, maar alleen financieel gewin wil hebben.

Welke betekenis geeft de centrale overheid in Nederland aan het Olympische Plan 2028?

Het Olympisch Plan 2028 wordt aan de ene kant gezien als het zichtbaar maken van sport in het breder rijksbeleid. De diversiteit aan beschreven ambities in het Olympisch Plan maken het mogelijk om interdisciplinair en departement overstijgend te werken en aan de andere kant biedt het de mogelijkheid om de krachten van de overheid te bundelen met de krachten van maatschappelijke partijen. Het Olympisch Plan wordt dan ook wel gezien als een vliegwiel voor de ontwikkeling van sport in de samenleving. Een inspirerend verhaal dat focus geeft en gericht is op de toekomst. Het moet het “nieuwe” Nederland symboliseren dat gericht is op het nastreven van een structureel hoog ambitieniveau. De centrale overheid wil een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van het Olympisch Plan door ontwikkelingen te volgen en te analyseren, een Olympische infrastructuur waarborgen, door nieuw beleid te stimuleren en innovatieve projecten de kans te geven. Maar alle materiele en/of immateriële steun dient altijd een maatschappelijk effect te hebben. Het Olympisch Plan dient dan ook een middel te zijn is de opvatting van de centrale overheid en geen doel op zich om de Olympische Spelen naar Nederland te halen. Dit terwijl andere organisatiecomités, van vorige Olympische edities, sinds de commercialisering van de Olympische Spelen grote steun hebben gehad van de centrale overheid aldaar. Het is dan ook de unieke positie van sport in Nederland die het op dit moment moeilijk maakt om een duidelijke definiëring te vinden tussen sport en politiek doordat de complexiteit van samenwerking tussen de private sport en de publieke centrale overheid zo groot is. Zolang er geen politieke filosofie geformuleerd gaat worden en sport geen onderdeel uit maakt van een wettelijk kader, zoals de wet WMO, zal relatie tussen sport en politiek ambivalent blijven en grotendeel onderhevig zijn aan de politieke wind die in Den Haag waait. Het Olympisch Plan zal dan ook een weg blijven door een oneindige polder waarbij de centrale overheid het Olympisch Plan zal blijven prijzen, maar in de praktijk loze woorden zullen blijken. Het Olympisch Plan in de huidige vorm is dan ook ten dode opgeschreven, laat staan dat we als Nederland met de huidige politieke wind de Olympische Spelen weten binnen te halen in 2028.

6.2 Discussie

Nadat de resultaten zijn geanalyseerd en daaruit een conclusie is getrokken, werpt deze paragraaf een kritische blik op het onderzoek en de gevonden resultaten waarna wordt afgesloten met enkele aanbevelingen voor vervolgonderzoek.

Dit onderzoek biedt een eerste inzicht in de wereld van sport en de centrale overheid. Kijkend naar de conclusies van dit onderzoek kun je stellen dat de samenwerking tussen sport en de centrale overheid erg diffuus en tot op heden moeilijk af te bakenen is. Ten opzichte van andere beleidsterreinen als onderwijs, defensie en ruimtelijke ordening die wettelijk zijn verankerd en volledig publiek terrein zijn, kent sport geen wettelijk karakter. Toch wordt onderstreept dat sport wel een maatschappelijke waarde kent. Het is ook deels deze maatschappelijke waarde die de centrale overheid doet besluiten om verantwoordelijkheid te nemen voor de ontwikkeling van de sport en legitimeert dat de centrale overheid een rol van bemoeienis wil hebben. Naast de bemoeienis van de centrale overheid is het ook de sport die met name financieel graag ondersteunt wordt door de centrale overheid. Echter mag dit niet ten koste gaan van het private karakter, laat staan tot grote bemoeienis van de centrale overheid in de ontwikkeling van sport. In dit onderzoek wordt tevens geconcludeerd dat het stellen van de vraag welke betekenis de centrale overheid geeft aan het Olympisch Plan 2028 niet losstaat van de discussie welke betekenis de centrale overheid geeft aan sport. De kijk en de rol die de centrale overheid speelt in sport betekent per definitie welke positie en rol zij wil spelen in de realisatie van het Olympisch Plan 2028. Zolang de centrale overheid geen politieke filosofie formuleert op deze samenwerking en sport niet verankerd in de wet, zal de samenwerking tussen de centrale overheid en de sport altijd diffuus blijven. Dit terwijl realisatie van de ambities van het Olympisch Plan, laat staan het binnen halen van de Olympische Spelen in 2028, alleen mogelijk is met grote materiele en immateriële steun van de centrale overheid.

Ondanks een grote mate van zorgvuldigheid om de validiteit en betrouwbaarheid van dit onderzoek te waarborgen kun je enkele kritische kanttekeningen plaatsen bij de uitvoering van dit onderzoek en de gevonden resultaten. Aangezien de centrale overheid onderhevig is aan electorale veranderingen, voortkomend uit een verschuiving van de politieke macht, is ook dit onderzoek een momentopname met de toenmalige politieke machtsverhouding in de centrale overheid en met de op dat moment verantwoordelijke politiekleiders en bewindspersonen. Binnen dit onderzoek zijn vijf politiek verantwoordelijken geïnterviewd. Voor de volledigheid is het wellicht wenselijk om alle partijen te betrekken in dit onderzoek om zo een breder beeld te krijgen. De uitkomsten van dit onderzoek zijn niet zonder meer generaliseerbaar naar andere grote sportevenementen doordat specifiek wordt gekeken naar een enkelvoudige case namelijk het Olympisch Plan. Enige voorzichtigheid om de resultaten te generaliseren is dus ook geboden. Naast bovenstaande zou je kunnen zeggen dat het gebruik van de methode om semigestructureerde interviews af te nemen leidt tot een nog breder onderzoekerterrein doordat je de respondenten de ruimte geeft om op meerdere gebieden in te gaan. Als onderzoeker kan ik alleen maar zeggen dat ik getracht heb om de focus tijdens de afname van het interview te waarborgen en alleen de resultaten behorende bij de vijf topics te verwerken en te analyseren.

Naast de kritische noot leidt dit onderzoek tevens naar enkele aanbevelingen voor toekomstig onderzoek. Zoals reeds eerder benoemd betreft dit onderzoek een momentopname in de huidige politieke macht. Het zou wenselijk zijn om nogmaals goed te kijken naar de betekenis die de centrale overheid geeft aan sport en daarmee aan het Olympisch Plan als Nederland zich in 2016 definitief kandidaat stelt voor de Olympische Spelen van 2028. In een eventueel vervolgonderzoek lijkt het mij belangrijk om specifiek te kijken naar een totstandkoming van een politieke filosofie en de mogelijkheid om sport op te nemen als tiende prestatieveld in de wet

WMO. Mogelijk dat het bij vervolgonderzoek tevens interessant kan zijn om een meervoudige case onderzoek te doen om de gevonden resultaten in een bredere context te kunnen zetten. Binnen dit onderzoek heeft de focus gelegen in de betekenis van de verschillende respondenten. Bij vervolgonderzoek is het wellicht relevant om ook een feitelijke beschrijving te doen van de materiele en immateriële steun van de centrale overheid aan de sport en specifiek aan het Olympisch Plan. Dit naast de mening en visie die de politiekverantwoordelijken hebben.

Literatuurlijst

Boeken

Baarda, D.B. (2009). *Dit is onderzoek: handleiding en kwalitatief onderzoek*. Groningen: Noordhoff Uitgevers

Baarda, D.B. & De Goede, M.P.M. & Teunissen, J. (2009). *Basisboek kwalitatief onderzoek: handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek*. Groningen: Noordhoff Uitgevers

Beech, J. & Chadwick, S. (2008). *Sportmanagement*. Amsterdam: Pearson Education

Bos, B. van den (1988). *Olé we are the champions: sport en internationale betrekkingen*. Den Haag: Nederlands Instituut voor Internationale Betrekkingen Clingendael

Bottenburg, M. van (2009). *Op jacht naar goud: het topsportklimaat in Nederland, 1998-2008*. Nieuwegein: Arko Sports Media

Bovens, M.A.P. & 't Hart, P. & Twist, M.J.W. van (2007). *Openbaar Bestuur: beleid, organisatie en politiek*. Waddinxveen: Kluwer

Brink, C. van den & Wieldraaijer, E. (2010). *Kop of Munt: geldstromen in de sport*. Deventer: daM Uitgeverij

Broeke, A. (2010). *Professioneel sportmanagement vernieuwen*. Zutphen: Eburon

Cashmore, E. (2000). *Making Sense of sports*. Londen: Routledge

Dejonghe, T. (2007). *Sport in de wereld: ontstaan, evolutie en verspreiding*. Gent: Academia Press

Deth, J.W. van & Vis, J.C.P.M. (2006). *Regeren in Nederland: het politieke en bestuurlijke bestel in vergelijkend perspectief*. Assen: Van Gorcum

Dooren, R. van (2005). *Traditie en transformatie: politiek en staatsinrichting in Nederland*. Amsterdam: Instituut voor Publiek en Politiek

Duyvendak, J.W. & Otto, M. (2007). *Sociale kaart van Nederland: over maatschappelijke instituties*. Den Haag: Boom onderwijs

Gestel, J. van (2007). *Figuraties in de sport*. Gent: Academia Press

Heer, W. (2000). *Sportbeleidsontwikkeling 1945-2000*. Haarlem: De Vrieseborch

Heuvel, M. van den & Sterkenburg, J. van (2008). *De ondernemende overheid in de sport*. Nieuwegein: Arko Sports Media

Houlihan, B. (1997). *Sport, Policy and Politics: a comparative analysis*. Londen: Routledge

Iedema, R. & Wiebenga, P. (2001). *Profiel van de Nederlandse overheid*. Bussum: uitgeverij Coutinho

- Knop, P. de & Vanreusel, B. & Scheerder, J. (2002). *Sportsociologie: het spel en de spelers*. Maarssen: Elsevier
- Martin, J. (1998). *Cultures in Organisation: Three Perspectives*. New York: Oxford University Press
- Ragin, C. & Becker, H. (2005). *What is a Case?* New York: Cambridge University Press
- Ramkema, H. (2009). *Politiek in Nederland: basisinformatie over democratie en bestuur*. Meppel: Ten Brink
- Rosenthal, U. & Schendelen, M.P.C.M. van & Ringeling, A.B. (1987). *Openbaar Bestuur: organisatie, politieke omgeving en beleid*. Alphen aan de Rijn: Samson Uitgeverij
- Savater, F. (2009) *Vrijheid, Gelijkheid, Burgerschap*. Utrecht: Errven J. Bijleveld
- Scheerder, J. & Meulders, B. (2009). *Sport, bestuur en macht: wedijver in een internationale arena*. Gent: Academia Press
- Scheerder, J. & Tuyckom, C. van & Vermeersch, A. (2007). *Europa in beweging: sport vanuit een Europees perspectief*. Gent: Academia Press
- Stokvis, R. (2010). *De sportwereld: een inleiding*. Nieuwegein: Arko Sports Media
- Swijtink, A. (2010). *Een sportman doet aan politiek: groei en populariteit van de Nederlandse sportbeoefening in oorlogstijd*. Amsterdam: Meulenhoff
- Vermeersch, A. (2009). *Europese spelregels voor de sport: overzicht van Europees sportbeleid in wording en de toepassing van het Europees recht op sport*. Antwerpen: Maklu Uitgevers
- Verweel, P. (1987). *Universiteit: verandering en planning*. Utrecht: ICAU
- Weick, K. (1995). *Sensemaking in Organisation*. California: Sage Publications
- Westerbeek, H. (2007). *Sportbeleid in internationaal vergelijkend perspectief*. Nieuwegein: Arko Sports Media
- Woerdman, E. (2009). *Politiek en Politicologie*. Houten: Noordhoff Uitgevers
- Beleidsdocumenten**
- NOC*NSF (2009) *Olympisch plan 2028*. Arnhem.
- OCW (2007) *Impuls brede scholen sport en cultuur*. Den Haag. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen
- VWS (2009) *Uitblinken op alle niveaus: Kabinetsstandpunt bij het Olympisch Plan 2028*. Den Haag.
- VWS (2006) *Samen voor Sport: uitvoeringsprogramma*. Den Haag: ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

VWS (2005) *Tijd voor sport. Bewegen, meedoen en presteren*. Den Haag: ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

VWS (2010) *Rijksbegroting ministerie VWS 2011*. Den Haag. Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

VWS (2010) *Beleidskader pilots sportevenementen*. Den Haag: ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

VWS (2011) *Beleidsbrief "sport en bewegen in Olympisch perspectief"*. Den Haag: ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Rapporten

Breedveld, K. & Haan, J. van & Verbeek, D. & Tiessen-Raaphorst, A. (red) (2011) *Rapportage 2010*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau

Elling, A. & Werff, H. van der (2011) *Draagvlakmeting Olympische Spelen 2028*. 's-Hertogenbosch: Mulier Instituut

Jorritsma, L. (2006) *Sport een publieke zaak*. Hoorn

Netherlands Olympic Committee (1928) *The ninth Olympiad Amsterdam 1928*. Amsterdam

NOC*NSF (2010) *Analyse van sport in verkiezingsprogramma's*. Arnhem

NOC*NSF (2010) *Meer voor minder? Een scan naar de positionering van sport in de gemeentelijke collegeprogramma's 2010-2014*. Arnhem

Breedveld, K. & Poel, H. van der & Jong, M. van & Collard, D. (2011) *Beleidsdoorlichting Sport*. 's-Hertogenbosch: Mulier Instituut

Artikelen

Annema, P. (2010) *Preventieve maatregelen tegen overgewicht en obesitas lonen*. In: Volkskrant, 3 november 2010.

Bik, J.M. (2008) *Sport en Politiek*. In: NRC Handelsblad, 10 mei 2008.

Bosscher, V. de & Knop, P. de & Bottenburg, M. (2007) *Een internationale vergelijking van topsportbeleid in zes landen*. In: Sport & Geneeskunde 2007, nr. 2, p. 20-26.

Driel, M. van (2010) *Sport: een onhaalbare ministerie*. In: Volkskrant, 16 april 2010, p.33.

Driel, M. van (2010) *"Het is belangrijk om iets groots neer te zetten"* In: Volkskrant, 23 oktober 2010, p.2-3.

Driel, M. van (2011) *"Met 'n zesje neem ik geen genoegen"* In: Volkskrant, 8 januari 2011, p. 2-3.

Houtum, H. van (2010) *Nationaal sprookje waarin verschillen wegvallen*. In: Dagblad van het Noorden, juni 2010.

Leber, H. (2010) *Het "andere" WK voetbal dat werd verloren*. In: Dagblad van het Noorden, 24 december 2010, p.18.

Pam, M. (2010) *Kunst van onze belastingcenten*. In: Volkskrant, 29 oktober 2010, p.21.

Pekelharing, P. (2010) *Werken voor een bemoeial*. In: Volkskrant, 19 juni 2010, p.5.

Randewijk, M. (2011) *"Ik ken alleen de gezonde twijfel"* In: Volkskrant, 5 maart 2011, p.2-3.

Slender, H. (2009) *Centrale overheid gebruikt sport vooral voor imago*. In: HR sport, 2009.

Vissers, W. (2011) *Laat die oliedollars maar lekker rollen*. In: Volkskrant, 12 februari 2011, p.2-3.

Wagendorp, B. (2010) *Een carnavaleske uitvergroting van wat we zijn*. In: Volkkrant, 12 juni 2010, p.6-7.

Internet

Jorritsma, L. (2010) *Waarom de regie van OP'28 bij de rijksoverheid?*
www.linkedin.com

Regeerakkoord VVD-CDA

http://www.rijksoverheid.nl/regering/het-kabinet/regeerakkoord?ns_campaign=M-AZ&ro_adgrp=Regering_regeerakkoord&ns_mchannel=sea&ns_source=google&ns_linkname=%2Bregeerakkoord%20%2Brutte&ns_fee=0.00

Bijlagen

Bijlage 1: Lijst van geïnterviewde personen

Tjeerd van Dekken, Tweede Kamer lid PVDA, woordvoerder sport, Groningen, 11-04-2011

Renske Leijten, Tweede Kamer lid SP, woordvoerder sport, Den Haag, 14-04-2011

Jan Rijpstra, voormalig Tweede Kamer lid VVD, voorzitter KVLO, Groningen, 15-04-2011

Henk Meijer, Projectleider Olympisch Plan 2028 ministerie VWS, Den Haag, 21-04-2011

Bart de Liefde, Tweede kamer lid VVD, woordvoerder sport, Den Haag, 21-04-2011

Clemence Ross, oud staatssecretaris, directeur NISB, Ede, 05-05-2011

Pia Dijkstra, Tweede Kamer lid D66, woordvoerder sport, Utrecht, 09-05-2011

Hanke Bruins-Slot, Tweede Kamer lid CDA, woordvoerder sport, Den Haag, 26-05-2011

Bijlage 2: Topiclijst

Topiclijst

Naam Respondent:

Datum interview:

Functie respondent:

Introductie

- Uitleg onderzoek

Persoonlijk

- Achtergrond
- Relatie met sport

Topic : “Rol van de centrale overheid”

- Samenleving
- Publiek - privaat

Topic : “Sport”

- Sport
- Samenleving

Topic : “Politisering van Sport”

- Sport - politiek

Topic : “Politiek en Sport”

- Publiek – privaat
- Politiek
- Overheid
- Wettelijke verankering
- Sportorganisaties

Topic : “Olympisch plan 2028”

- Doel - middel
- Olympisch plan 2028
- Regie
- Olympisch spelen

Actualiteit:

- Kamervragen van Dekken en Plasterk (Visa kaart en tickets)
- Verandering kansspelbeleid (Teeven)
- Joop Alberda wat betreft regiefunctie VNO/NCW
- Beleidsbrief sport (2011) en beleidsdoorlichting sport (2011)

Afsluiting

- Verwerking van gegevens